

KENYERES ISTVÁN

A MAGYAR ÉS A SZEPESI KAMARA BEVÉTELEI ÉS KIADÁSAI A XVII. SZÁZADBAN*

A kora újkori Magyar Királyság történetének két legmeghatározóbb kormány-szerve a pozsonyi székhelyű Magyar Kamara és a kassai székhelyű Szepesi Kamara volt. Az 1528-ban Budán alapított, majd 1529/31-től Pozsonyban működő Magyar, illetve az 1567-ben Kassán létrehozott Szepesi Kamara XVI. századi története viszonylag feltártnak tekinthető, a kamarák jövedelmi viszonyai kapcsán is számos értékes publikáció látott napvilágot.¹ Az alábbi tanulmány célja, hogy a két kormány szerv XVII. századi bevételeiről és kiadásairól nyújtson forrásfeltáráson alapuló áttekintést. A tanulmányban a XVII. század közepi-végi Magyar Királyság összjövödelmére vonatkozóan is igyekszünk megállapításokat tenni.

A Magyar és a Szepesi Kamara a XVII. században

A Magyar Kamara és a Szepesi Kamara területi illetékessége jól elhatárolt volt, a korszakban Alsó-Magyarországnak nevezett Észak-nyugati Felvidék és a Dunántúl, ideértve Szlavóniát is a pozsonyi, a felső-magyarországi területek, tehát a Liptó-Gömör-Nógrád megyék által képzett „vonaltól” keletre eső területek az utóbbi szerv illetékességébe tartoztak. Ugyan a Magyar Kamara elvileg felettes szerve volt a Szepesinek, a XVI. században a kassai kormány szerv meglehetősen önállóan tevékenykedett és lényegében az Udvari Kamarától és a Kassán székelő felső-magyarországi végvidéki főkapitánytól függött.

A Magyar Kamara működését, feladatait, hatáskörét és szervezetét az 1548-ban kibocsátott hivatali instrukciója határozta meg. Ettől kezdve állandósult a Magyar Kamara elnevezés is. A kamara élén az elnök állt, ezt pozíciót a XVI.

* Kutatásaimat az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj keretében végeztem. Itt mondok őszinte köszönetet Oross András bécsi levéltári delegátusnak, akinek az önzetlen segítsége nélkül ez a tanulmány nem készülhetett volna el!

1 *Acsády*, 1888/a; *Acsády*, 1894/a; *Szücs*, 1990; *Ember*, 1946; 119–203. p. *Szücs*, 1990 7–56. p.; *Nagy*, 1995; *Nagy–Kiss*, 1995 5–23. p.; *Kenyeres*, 2003/a; *Kenyeres*, 2003/b; *Kenyeres*, 2003/c; *Kenyeres*, 2005/a; *Kenyeres*, 2012/1. *Nagy*, 2015.

század során egy kivétellel főpapok töltötték be, és akik közül többen egyúttal helytartók is voltak. A XVII. században ezzel szemben főként világi személyek álltak a kamara élén.² Az elnök mellett négy-öt tanácsos, egy-két titkár működött. Létrejött a pénztári és a számvevői hivatal is. Az 1561. és 1569. évi új hivatali utasítások a kamara főbb hatáskörein, tevékenységén, szervezetén nem változtattak, és ugyanez mondható el a XVII. században kibocsátott egyetlen hivatali instrukcióról, az 1672. éviről is.³ A Magyar Kamara tehát a XVI. század második felében kikristályosodott működési feltételek és elvek mentén tevékenykedett. Az általa kezelt jövedelmek kapcsán a XVII. században egyetlen lényeges módosulás történt, az 1622:24. tc. és az 1625:33. tc. és az 1630:15 tc. alapján az 1630-as évek elejére a korábban az Alsó-ausztriai Kamara által kezelt dunántúli és szlavóniai főharmincadok és a hozzá tartozó harmincadok és fiókharmincadok a Magyar Kamara alárendeltségébe kerültek.⁴

Az 1567. évi utasítás szerint a Szepesi Kamara egyfajta kettős alárendeltségben volt, elvben a Magyar Kamarától függött, de az Udvari Kamarát kellett végső soron felettes szervének tekintenie. Az 1571. évi utasítás után változott a helyzet és a Szepesi Kamara fokozatosan közvetlenül az Udvari Kamara alá került. Az 1570-es évek végétől teljesen nyilvánvalóvá vált, hogy a Szepesi Kamara gyakorlatilag egyenrangú társává vált a Magyar Kamarának és tulajdonképpen mindkét kamara egyaránt az Udvari Kamarának volt alárendelve, csakúgy, mint a birodalom más pénzügyigazgatási szervei, így az Alsó-ausztriai Kamara, a Cseh Kamara vagy a Sziléziai Kamara. Ugyanakkor hozzá kell tennünk, hogy a Szepesi Kamara nagymértékben függött a szintén Kassán székelő és általában német nemzetiségű felső-magyarországi főkapitánytól. A kamara élén elnök állt, akinek munkáját általában 3 tanácsos segítette, a Szepesi Kamarának szintén kialakult a pénztári és a számvevői hivatala.

A XVII. században a Szepesi Kamarát a magyar rendi felkelések következtében többször is megszüntették és már nem töltött be olyan meghatározó szerepet,

2 A XVII. században az alábbi egyházi személyek álltak a Magyar Kamara élén: Szuhay István váci püspök (1596–1608), Kollonich Lipót ekkor bécsújhelyi püspök (1671–1684). A Magyar Kamara elnökeinek listáját ld. *Fallenbüchl*, 1968. 251–252. p. A kamarai személyzetre uo. 234–251. p.

3 Az 1548. évi utasítás szövegét kiadta: *Kérészy*, 1916. 172–183. A Magyar Kamarának szóló 1569. évi utasítás szövegét kiadta: *Mayer*, 1915. 57–59. p. Mayer jegyzetben jelölte az 1548., 1561. és 1672. évi utasítások egyezését, illetve eltéréseit. Az 1679. évi instrukció elemzése: *Nagy*, 1971. 27–28. p.

4 *Nagy*, 2015. 68–70. p.

mint a XVI. század második felében. Először 1604-ben a Bocskai felkelés törölte el a hivatalt, amely csak 1607-től állt fel újra és 1610-től kezdett el nagyobb hatékonysággal működni. Ebben a korszakban a hivatalt gyakran csak Szepesi Adminisztrációnak nevezik. 1619-ben Bethlen Gábor erdélyi fejedelem elfoglalta Felső-Magyarország jelentős részét és megszüntette a Szepesi Kamarát. Az 1621. évi nikolsburgi béke értelmében Bethlen uralma alá került 7 felső-magyarországi vármegye területén az erdélyi fejedelem saját kamarát tartott fenn Kassán, amely a terület Habsburg kézre történő visszakерüléséig, 1629-ig működött. A Habsburg kézen maradt területeken 1622-től a Magyar Kamara alá rendelt adminisztrátor működött Eperjesen. 1630 és 1644 között ez az adminisztráció Kassán működött és területi illetékessége megegyezett volt a Szepesi Kamaráéval. A Magyar Kamara alá rendelt kassai felső-magyarországi adminisztráció I. Rákóczi György 1644. évi hadjárata idején szűnt meg, ill. települt át Eperjesre. Rákóczi az 1645. évi linzi békében szintén megkapta a 7 felső-magyarországi vármegyét, és Kassa központtal saját kamarát tartott fenn, amely a fejedelem haláláig, 1648-ig működött. A megmaradt Habsburg területek kamarai igazgatását egy tanácsos intézte, aki 1646-tól 1648-ig Eperjesen működött, majd 1648 után Kassára költözött. A hivatal élén ezt követően 1672-ig két tanácsos állt. Az 1648 utáni időszakban egyre szorosabban a Magyar Kamara alá rendelt szerv az 1650-60-as évektől újra használta a Szepesi Kamara címet. A Wesselényi-összeesküvést (1670) követően a felső-magyarországi igazgatási és pénzügyeket a Hans Rottal vezette bizottság vette át, míg a Szepesi Kamara élére 1672-ben a bizottság tagját, Otto Ferdinand Volkra-t (Udvari Kamara tanácsosa, a Magyar Kamara alelnöke) nevezték ki adminisztrátornak, (igazgatónak) akit 1675-től Franz Wagele Wallsegg báró követett.⁵ Ez az adminisztráció, amely csak elvben tartozott a Magyar Kamara alá, 1682-ig, a Thököly-felkelés kibontakozásáig állt fenn. Thököly saját kamarát szervezett rövid ideig fennálló uralma területére, azonban bukása (1685) után az adminisztráció újfent Kassára került, ahol a Magyar Kamarától egyre nagyobb önállósággal, de meglehetősen rendezetlen körülmények között működött a Rákóczi-felkelésig (1704).⁶

5 *Fallenbüchl*, 1967. 219. p. A tanácsosokra, hivatalnokokra általában uo. 194–204. p. és *Gecsenyi–Guszarova* 2003.

6 A Szepesi Kamara XVII. századi történetére összefoglalóan ld. *Szűcs*, 1990. 57–94. p.

A forrásanyag: számadáskönyvek és kivonatok

Az alábbi tanulmány forrásanyaga a fennmaradt kamarai számadáskönyvek és kivonatok. Az előbbieket alatt a kamarai számvevőségeken a kamarai főkönyvek alapján összeállított, letisztázott számadásokat értjük. Ezek két fő részre tagolódnak, bevételekre és kiadásokra. Mindkét esetben fő tételek kerültek kialakításra, amelyeken belül az egyes könyvelési tételeket rögzítették. Egy-egy számadás akár 200-300 oldal terjedelmet is elérhet. A kivonatok már csak a bevételek és kiadások főtételeit tartalmazzák, tehát az egyes bevételi vagy kiadási „rovat” megnevezésén túl semmilyen konkrét információt nem közölnek, terjedelmük általában pár oldal. Így amennyiben kíváncsiak vagyunk, hogy pl. kik kaptak nyugdíjat vagy kegydíjat, vagy kik szolgáltatták a hiteleket, akkor kénytelenek vagyunk teljes számadásokat tanulmányozni. Ebből következik, hogy kivonatokat leginkább akkor vettünk figyelembe a feldolgozás során, amennyiben nem maradt fenn az adott évből teljes számadás. A kivonatok esetében megnehezíti a kutatást és a feldolgozást, hogy a XVII. század második felében már negyedévi kimutatások készítését írták elő a kamaráknak, így ha egy teljes év jövedelmei és kiadási viszonyaira vagyunk kíváncsiak, akkor az adott év mind a négy kivonatával rendelkezniünk kell. Bonyolítja a helyzetet, hogy a XVII. században több jövedelem és kiadás is elkülönített számadás alá esett, így a kamarai rendes számadások ezeket nem tartalmazzák, így pl. a XVII. század második harmadától a félharmincad, vagy a megyei hadiadó esetében. Ugyanakkor a kamarai kivonatok több esetben ezeket a jövedelmeket és az ezekből tett kiadásokat — igaz csak főtétel szintjén — tartalmazzák. Történeti-statisztikai elemzésre az említett források közül tehát azok alkalmasak, amelyek legalább egy teljes évet, így az adott tárgyév valamilyeni bevételét és kiadását lefedik.

Korábban a Magyar Királyság bevételeiről és kiadásairól közölt tanulmányunkban a Magyar Kamara esetében az 1597. évi számadásig jutottunk el a feldolgozásban⁷, így jelen tanulmányban az 1598. évi magyar kamarai számadással kezdjük az elemzésünket és az adatok feldolgozását 1695-el zárjuk. Ebből az időszakból 51 számadást, illetve kivonatot tártam fel kutatásaim során az 1598 és 1695 közötti időszakból, ezek alapján 39 évből rendelkezünk olyan számadással vagy kivonattal, amely egy teljes év gazdálkodását mutatja be. A Szepesi Kamara esetében 1610-ből maradt fenn az első számadáskönyv, míg elemzésünket az

7 *Kenyeres, 2003/b; Kenyeres, 2003/c.*

1694. évvel zárjuk. A vizsgált időszakból 16 számadást, illetve kivonatot tártunk fel, amely alapján 28 év esetében rendelkezünk teljes évi adatokkal.⁸

A Magyar Kamara XVII. századi jövedelmei kapcsán Takáts Sándor közölt néhány szűkszavú adatot az 1620-as évekre vonatkozóan⁹, azonban a témára vonatkozóan alapjában véve Nagy István publikációi nyújtottak mindeddig támpontot. A kamara 1686 és 1848 közötti történetét feldolgozó, 1971-ben megjelent munkájában röviden bemutatta a pozsonyi pénzügyigazgatási szerv XVII. század végi, 1689 és 1695 közötti bevételeit.¹⁰ Nagy az 1984-ben megvédett, de csak 2015-ben publikált akadémiai doktori értekezésében röviden foglalkozott a Magyar Kamara XVI–XVII. századi bevételeivel és kiadásával.¹¹ A Szepesi Kamara 1611. évi számadásának fő tételeit Ember Győző publikálta,¹² ugyan-ezen kamara 1655–1665 és az 1690–1694 közötti bevételeinek és kiadásainak kivonatát pedig Oross András tette közzé alapos elemzés kíséretében.¹³ Mindkét publikációra támaszkodtunk, ugyanakkor ezeket a közölt forrásokat az eredetiek alapján újfent feldolgoztuk, hogy a többi számadás és kivonat feldolgozása során alkalmazott egységes elemzési módszertanhoz tudjuk igazítani, azaz a XVII. századi számadásokban előforduló ugyanolyan vagy hasonló megnevezésű tételek alatt gyűjtöttük ki az adatokat, annak érdekében, hogy azok a teljes XVII. század viszonylatában egységesen vizsgálhatók legyenek.¹⁴

8 A fennmaradt és feldolgozott számadások és kivonatok jegyzékét ld. a Függelékben. Az alábbiakban az egyes említett számadásokra nem hivatkozom külön, azok jelzetei a Függelékben könnyen beazonosíthatóak.

9 *Takáts*, 1903. A Magyar Kamara 1622. és 1627. évi átlagos bevételei és kiadásainak főösszegét közli uo. 4. p.

10 *Nagy*, 1971. 63–64. p.

11 *Nagy*, 2015. 152–162. p. Eredeti forrást az 1660–1675 közötti időszak kapcsán használt fel, egyébként 1549 és 1675 között mindössze a kamarai számadások főösszegeit közölte.

12 *Ember*, 1946. 167–169. p.

13 *Oross*, 2008.

14 Nem tartozik szorosan tárgyunkhoz, azonban érdemes még egy, alapvető publikációra felhívni a figyelmet a kamarai jövedelmek kapcsán. Zimányi Vera és Harald Prickler ugyanis feldolgozta a XVI–XVIII. századi harmincadbevételeket. Tanulmányuk igen széles forrásbázisú gyűjtésen alapult, lényegében valamennyi teljes kamarai számadáskönyvet feldolgozták, igaz kizárólag a harmincad-bevételek kapcsán. Mint majd az alábbiakban részletesen bemutatjuk, a harmincadbevételek döntő fontosságúak voltak a kamarai bevételek egésze szempontjából, ezért a szerzőpáros kereskedelem- és gazdaságtörténeti megállapításai jól használhatóak a kamarai bevételek alakulásának elemzésénél. *Zimányi-Prickler*, 1974.

A Magyar és a Szepesi Kamara összjövedelme a XVII. században

Kezdjük elemzésünket a Magyar és a Szepesi kamarák összbevételével. Az alábbi táblázat áttekintést nyújt arról, hogy a vizsgált időszakban az egyes kamarák mennyi készpénzbevételt (előző évi maradvány nélkül) könyveltek el:

1. táblázat. A Magyar és a Szepesi Kamara bevételei 1598–1695 között (mFt)

Év	Magyar Kamara	Szepesi Kamara	Összesen
1598	158 595		
1599	133 975		
1600	143 327		
1601	105 518		
1602	94 402		
1603	71 723		
1610		119 508	
1611		174 174	
1612		128 878	
1616	55 273		
1622	102 126		
1629		15 902	
1630		62 694	
1631		80 437	
1632		71 446	
1633		68 472	
1637	94 405		
1638	62 579		
1642		25 648	

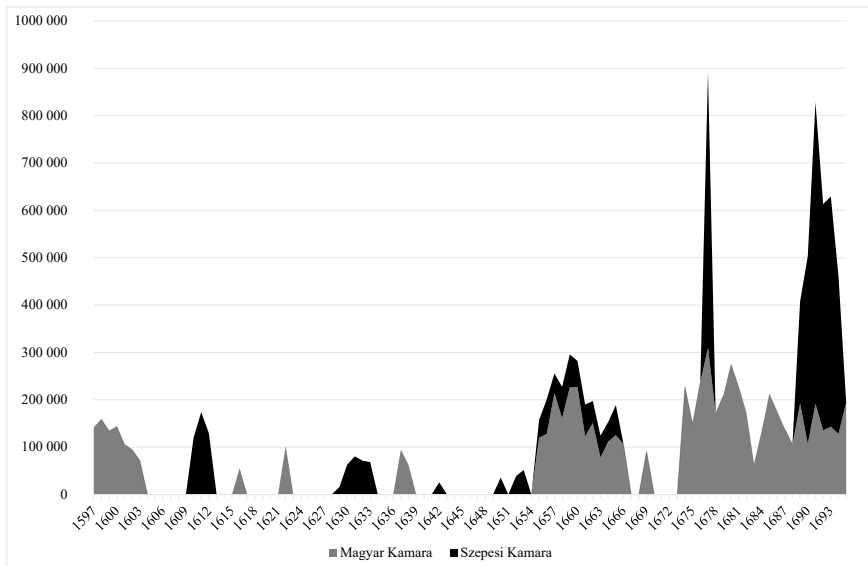
Év	Magyar Kamara	Szepesi Kamara	Összesen
1650		35 620	
1652		38 701	
1653		51 883	
1655	119 703	37 312	157 014
1656	127 897	73 002	200 900
1657	213 787	41 974	255 761
1658	161 124	66 085	227 209
1659	226 254	69 513	295 767
1660	227 000	54 967	281 967
1661	122 787	67 079	189 866
1662	150 807	46 475	197 282
1663	78 023	46 246	124 269
1664	111 531	41 385	152 916
1665	125 264	63 334	188 599
1666	106 475		
1669	91 595		
1674	227 297		
1675	148 679		
1676	236 927		
1677	309 909	580 850	890 759
1678	170 554		
1679	208 822		
1680	276 670		
1681	228 778		

Év	Magyar Kamara	Szepesi Kamara	Összesen
1682	173 606		
1683	64 658		
1684	135 006		
1685	213 038		
1686	176 391		
1687	138 786		
1688	105 346		
1689	191 981	216 047	408 028
1690	106 671	396 673	503 344
1691	191 322	637 084	828 406
1692	135 450	477 609	613 059
1693	143 071	486 096	629 167
1694	127 888	332 294	460 182
1695	194 347		

Az adatokból látható, hogy a Magyar Kamara esetében lényegben csak a XVII. század közepétől van többé-kevésbé folytonos adatsorunk. A század első felében a kamarai bevételeket 60–100 ezer mFt¹⁵ körülire tehetjük, míg az 1650–1660-as években a 200 ezer mFt-ot meghaladó bevételek sem ritkák, a század végére pedig a visszafoglaló háborúk legsúlyosabb időszaka után az évi 100 és 200 ezer Ft közötti sávba estek. A Szepesi Kamara bevételei a XVII. század

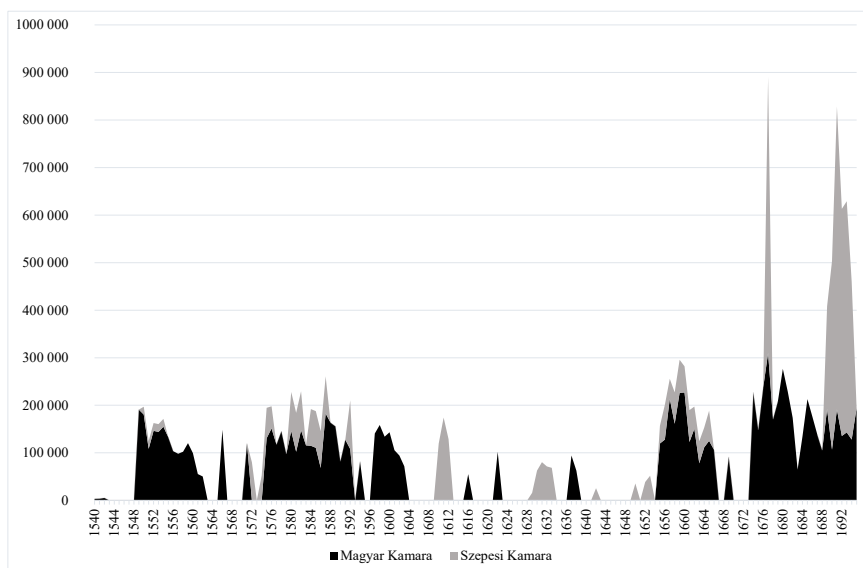
15 A korszakban a bécsi központi udvari és kamarai szervek, az Alsó-ausztriai Kamara és más tartományi kamarák, a Haditanács és a Német-római Birodalom és az örökös tartományok rendjei a rajnai (régiesen: rénes) Ft-ot használták, ami ekkor már számítási pénzzé alakult. A magyarországi kamarai szervek ugyanakkor a szintén számítási pénz magyar (kamarai) forintot használták. Az átváltási értékek az alábbiak szerint alakulnak: 1 magyar (kamarai) Ft = 100 magyar dénár (den), 1 rajnai Ft [Rheinisch Gulden, rénes Ft, a tanulmányban a továbbiakban: rFt] = 60 krajcár (kr) = 80 magyar den, így 1 magyar Ft = 75 kr = 1,25 rajnai Ft (rFt) és 1 rajnai Ft (rFt) = 0,8 magyar Ft.

elején tekintélyesnek bizonyultak és megközelítették a Magyar Kamara XVI. század utolsó harmadában elért bevételeit évi 120–170 ezer Ft körüli összeggel. Ezt követően azokból az időszakokból amikor az ún. hét vármegye az Erdélyi Fejedelemséghez tartozott, alig maradt fenn kamarai számadás, vagy kivonat, azok is értelemszerűen csekély bevételekről tanúskodnak. Hosszabb adatsorunk az 1650–60-as évekből maradt fenn, ekkor évi 40–70 ezer Ft-ot könyvelt el a kamara. Ami igazán meglepő, az ezt követő időszak, amikor is 1677-ben 580 ezer Ft bevételt mutatott ki a kamara (igaz ebből 225 ezer mFt a körmöcbányai kamarától érkezett), majd az 1689–1694 közötti időszakban is a század első felének bevételeit messze meghaladva 216 és 637 ezer Ft közötti bevételekről adtak számot. Ugyanebben az időszakban a Magyar Kamara bevételei ezeket az összegeket meg sem közelítették, hanem a század trendjéhez igazodó nagyságrendű jövedelmeket (100–200 eFt) tudtak csak kimutatni. A bevételek trendjének alakulását jól szemlélteti az alábbi diagram is:

1. diagram. A Magyar és a Szepesi Kamara bevételei a XVII. században (mFt)

Korábbi kutatások alapján¹⁶ a XVI. századi kamarai bevételeket is viszonylag jól ismerjük, így lehetőségünk nyílik a kamarai bevételek 1540-től 1695-ig történő trendjének bemutatására:

2. diagram. A Magyar és a Szepesi Kamarák bevételei 1540–1695 (mFt)

A diagram jól szemlélteti, hogy a XVI. század közepén megnövekedtek a kamarai bevételek, különösen a Magyar Kamara bevételei váltak meghatározóvá, a XVII. század első felében ugyanakkor jelentős visszaesés tapasztalható, amely trend csak az 1650-es években fordult meg, és a század végére már nagyságrendi bevétel-növekedés figyelhető meg, különösen a Szepesi Kamara esetében.

Az alábbiakban a Magyar és a Szepesi Kamara bevételeit és kiadásait tesszük részletes vizsgálat tárgyává, azt vizsgálva, hogy a bevételi összegek csökkenése majd növekedése mögött milyen tényezők húzódtak meg, egyúttal a kiadásokat is elemzés alá vesszük.

16 Ember, 1982/a; Ember, 1982/b; Ember, 1990; Kenyeres, 2003/a; Kenyeres, 2003/b; Kenyeres, 2003/c; Kenyeres, 2005/a; Kenyeres, 2012/1; Kenyeres, 2013/1

A Magyar Kamara bevételei

A Magyar Kamara bevételeit három, a számadási adatok szóródása alapján meghatározott időszakban vizsgáljuk. Az első szakaszban 1598 és 1638 közötti időszak számadási adatait vizsgáljuk:

2. táblázat. A Magyar Kamara bevételei 1598–1638 között (mFt)

Év	Hadiadó és hátraléka	Harmincad, hátraléka és csempészárú	Sz. kir. városok cenzusa és taxája	Hitel	Fiskális jövedelmek	Rendkívüli bevételek	Egyéb
1598	68714,42	53415,06	9463,76	10702		16300	
1599	13874	28138,76	8900,95	17000		65065,81	995,15
1600	46204,55	18447,98	14954,34	10560		53160	
1601	52318,17	23655,31	10089,83	13150		6304,49	
1602	27593,01	17643,93	12336,38	2800		34028,32	
1603	3395,12	22174,18	12113,55	500		33540,41	
1616	40	36791,27	1450	1340	15652,13	14518,94	
1622	762,92	77575,26	2038,16			21750	
1637		55942,47	680	16942,03	8281,3	315,4	860
1638		54792,55	528,27	2215,99	4919,85	122,04	

A XVII. század első harmadában a harmincadok és az azokhoz kapcsolódó bevételek (előző évi hátralékok és a contrabanda, azaz a lefoglalt és értékesített csempészárúból származó összegek) a XVI. század végi helyzetnek megfelelően meghatározóak voltak. A korábban az Alsó-ausztriai Kamara által igazgatott dunántúli és a pozsonyi harmincadok bevételei először az 1637. évi kamarai számadásban tűnnek fel, de e pluszbevételek ellenére nem hogy növekedtek, hanem inkább visszaestek a harmincadbevételek. A hadiadó viszonylagos jelentősége csak látszólagos, hiszen a vizsgált időszakban 1598-ban még több mint 68 ezer Ft bevétele származott a kamarának a dikából, addig 1602-ben 27,5 ezer, 1603-ban

3400 Ft, míg ezt követően eltűnik a rendes kamarai jövedelmek közül, ugyanis beszedése a későbbiekben elkülönülten történt és külön elszámolással is tartozott róla a kamara.¹⁷ A rendkívüli bevételek között, amelyek a harmincadok után a legjelentősebb szerepet játszották, gyakorlatilag bármilyen jövedelentípus előfordulhatott. Sajnos a kivonatokon alapuló évekből nincs információ ezek származási helyéről. Azokban az években, amelyekben teljes számadások állnak rendelkezésre, már ismertek e jövedelmek származási helyei: 1598-ban például a rendkívüli jövedelmekből befolyt 16.300 mFt-ból 300 mFt-ot Illésházy István fizetett be még az 1593. évi dikából, amelynek akkor a generális adminisztrátora volt, míg 16.000 mFt-ot Bay Miklós fizetett le Récsé oppidumért, amely defectus seminis révén szállt a kincstárra, majd Baynak került eladásra.¹⁸ 1616-ban befolyt 14.518 mFt-ból 11.349 mFt az esztergomi érseki tizedek tovább-árendálásából származott, de ide könyvelték ekkor a füleki uradalomból befolyt 350 mFt-ot és további, a veszprémi és tatai várakhoz tartozó tizedek bérletét is. A szabad királyi városok cenzusa és taxája ebben a korszakban nem meghatározó (7% körüli), azonban stabil kamarai bevételt képeztek, a hitelek körülbelül ugyanilyen jelentőséggel bírtak.

3. táblázat. *A Magyar Kamara bevételeinek szerkezete 1598–1638 között (éves átlag)*

Év	Összesen	%
Hadiadó és hátraléka	21290,2	20,8
Harmincad, hátraléka és csempészáru	38857,7	37,9
Sz. kir. városok cenzusa és taxája	7255,5	7,1
Hitel	7521	7,3
Fiskális jövedelmek	2885,3	2,8
Rendkívüli bevételek	24510,5	23,9
Egyéb	185,5	0,2
Összesen	102505,8	100

17 *Szücs* 1990. 74–75. p. *Nagy*, 2015. 130–140. p; 156–157. p. Az 1635–1638. évi hadiadó, félharmincad és élelmezési adó beszédéséről és kiadásairól külön kamarai számadás készült, amelyet az országgyűlésen kellett jóváhagyatni. E számadás elemzését ld. *Kenyeres*, 2013/2.

18 Récsé (Reche vagy Rachersdorf) elzálogosítására ld. ÖStA HKA HFU 1602.01.16. (Kt. 169. [r. Nr. 72.] Fol. 240.) és uo. 1602.09.11. (Kt. 174. [r. Nr. 74.] Fol. 151.)

A második vizsgált szakasz az 1655 és 1675 közötti időszak, amikor 1655 és 1666 között minden évből rendelkezünk adatokkal, ezt követően csupán két számadási évből vannak csak információink.

4. táblázat. A Magyar Kamara bevételei 1655–1675 között (mFt)

Év	Harmincad, hátraléka és csempészáru	Félharmincad és hátralékai	Sz. kir. városok cenzusa és taxája	Korona-pénz	Rendkívüli bevételek	Egyéb
1655	79765,4	39410,1			527,0	
1656	75350,1	51938,7			159,0	449,6
1657	82325,7	48701,2	40834,7	5818,9	36106,0	
1658	72907,4	47445,0	17214,7	10528,9	13028,0	
1659	96144,6	58253,4	16098,7	5407,6	50350,1	
1660	66532,6	46501,8	14592,5	4971,4	94401,6	
1661	66951,3	42609,1	9577,5	3648,6		
1662	81973,6	44668,9	9804,7	1759,8	12600,0	
1663	53669,5	20269,8	1895,6	1292,4	895,4	
1664	73402,9	31020,6	1600,0	665,3		4842,7
1665	60808,9	40982,9	23472,7			
1666	67988,4	37297,5			1189,3	
1669	89513,4				2081,3	
1675	83773,2				2645,5	62259,8

A korszak fő változása a továbbra is meghatározó harmincad mellett az 1635-ben bevezetett, kifejezetten a végyárak fenntartására rendelt félharmincadból

származó jövedelmek jelentősége.¹⁹ A harmincadok bevételei az előző korszakhoz képest jelentősen növekedtek.²⁰ A korszak másik külön adója a Szent Korona őrzésére kivetett koronapénz volt. A szabad királyi városoktól befolyt befizetések nagyságrendje nem változott, míg a hadiadónak nyoma is alig van a számadásokban. A rendkívüli jövedelmek nagyságrendje igen változatos képet mutat, a legjelentősebb 1660-ban volt, ekkor több mint 94 ezer Ft-ot könyvelt el a kamara ez alatt a könyvelési főtétel alatt. Ebből az évből fennmaradt teljes kamarai számadásból tudjuk, hogy ebből 20 ezer Ft-ot Rákóczy László fizetett a kunsági javakért, 19 ezer Ft az Udvari Kamarától érkezett a katonaság ételmezésére, Pálffy Tamás egri püspök által a kamarának nyújtott hitel összege 25 ezer Ft-ot tett ki, de Pozsony városa is 8 ezer Ft-ot fizetett le Prácsa birtokrész megváltására.²¹ Az 1675. évi számadás némileg eltérő szerkezetet mutat az előzőkhez képest. A fenti táblázatban kényszerűség okán az egyéb jövedelmek között tüntettük fel a csak ebben az évben jelentkező, de a későbbiekben meghatározó jövedelemtípus, a sókereskedelem bevételét 15.600 mFt összeggel, míg az is rendhagyó a vizsgált korszak tekintetében, hogy ugyanebben az évben 45.457 mFt kölcsönt vett fel a kamara. A fő jövedelem-típusok megoszlását az alábbi táblázat szemlélteti:

19 *Kenyeres*, 2013/2.

20 A harmincad-bevételek jelentős, XVII. század második felében tapasztalható növekedéséről már Zimányiék is számot adtak, magyarázattal azonban nem tudtak erre a jelenségre szolgálni. *Zimányi–Prickler* 1974. 86–100. p. Érdekes azonban, hogy az 1660-as évektől már megjelenik a kamarai számadásokban pár alsó-ausztriai harmincadhivatal is, amelyeket ekkor a pozsonyi kamara alá rendelték (Hoff, Hochenwolkersdorf, Ebenfurt, Bruck an der Leitha, Bécsújhely, Prellenkirchen stb.), ám ezek bevételei elenyészőek voltak a fontos magyarországi harmincadokhoz képest, így nem ez állhatott a bevétel-növekedés mögött, amely egyébként a Szepesi Kamara alá tartozó harmincadoknál is megfigyelhető. Ld. a Függelékben hivatkozott kamarai számadásokat és *Zimányi–Prickler* 1974. 126–127. p.

21 A történet igen érdekes, ugyanis Pozsony nem fizette meg a taxáját, így 1656-ban a Magyar Kamara lefoglalta ezt a birtokrészt (itt Pracha) és a jövedelmeit a felső-magyarországi végvidékre fordította. ÖStA HKA HFU 1656.05.18. (Kt. 459. [r. Nr. 198.]). Fol. 121–128. Prácsára 1525-ben adott megerősítő birtokadományt Pozsonynak II. Lajos. *Házi*, 2000. 46. p.

5. táblázat. A Magyar Kamara bevételeinek szerkezete 1655–1675 között (mFt)

Bevételek	Összesen (átlag)	%
Hadiadó és hátraléka	345,9	0,2
Harmincad, hátraléka és csempészáru	75079,1	52,3
Félharmincad és hátralékai	36364,2	25,3
Sz. kir. városok cenzusa és taxája	9649,4	6,7
Koronapénz	2435,2	1,7
Hitel	3279,1	2,3
Fiskális jövedelmek	66,2	0,0
Sójövedelmek	1114,5	0,8
Rendkívüli bevételek	15284,5	10,6
Egyéb	19,5	0,0
Összesen	143637,5	100

A harmadik vizsgált időszak már Buda visszafoglalását követő korszak, mégpedig az 1687-től 1695-ig terjedő időszak, amelyből rendhagyó módon valameny-nyi évből rendelkezésre állnak érdemi adatok.

6. táblázat. A Magyar Kamara bevételei 1687–1695 között (mFt)

Év	Harmincad, hátralékai és csempészáru	Félharmincad és hátralékai	Sz. kir. városok cenzusa és taxája	Fiskális jövedelmek	Sójövedelmek	Rendkívüli bevételek	Egyéb
1687	59685,65	18311,80	14926,58	6337,47	9792,1	4007,85	25725
1688	43619,41	28857,15	9982,35	19215	3499,02	100	73,24
1689	57850,14	37706,24	4765,5	81759,21	8926,22	939	34,81

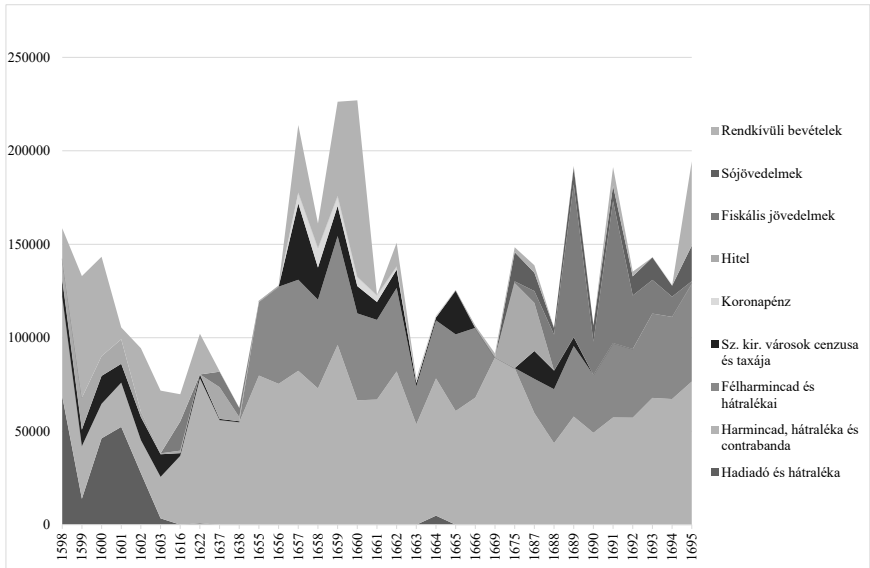
Év	Harmincad, hátralékai és csempész-áru	Félharmincad és hátralékai	Sz. kir. városok cenzusa és taxája	Fiskális jövedelmek	Sójövedelmek	Rendkívüli bevételek	Egyéb
1690	49179,74	30921,30		17776,7	8753,32		40,03
1691	57364,28	39759,97		76046,03	8075	10020,3	56,34
1692	57250,53	36733,72		28622,38	10230,35	2528,32	85,05
1693	67831,39	45017,29	78,15	18010,75	12077		56,02
1694	67221,44	43934,16		10809,34	5878,95		44,29
1695	76576,99	52397,64		1260,73	19043,78	45048,5	18,95

Amennyiben a bevételek trendjét vizsgáljuk, látható hogy a harmincad és a félharmincad továbbra is kiemelkedően meghatározó volt, a két jövedelem képezte a bevételek 2/3-át. Ami érdekes változás, hogy az ún. fiskális jövedelmek, amelyek között elsősorban birtokok bevételei ill. birtokok eladásából befolyt jövedelmeket könyveltek el. Például 1689-ben a lékai uradalomból 333 mFt, a lipótújváriból 2224 mFt bevétel származott, míg a sárvári uradalom eladásából 13.380 mFt, egyházi javak megváltásából Szécsényi György érsektől 60 ezer Ft folyt be. Hitel lényegében mindössze egy évben, 1687-ben került befizetésre, a legnagyobb hitelező nem volt más, mint Kollonich Lipót, volt kamarai elnök (1671–1684), ekkor győri püspök, aki 25.000 mFt-al segítette ki a kamarát.

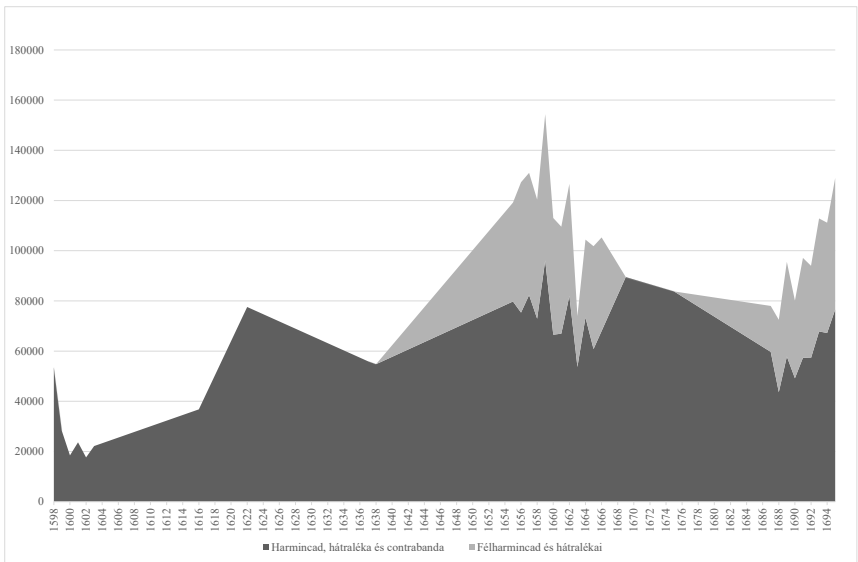
7. táblázat. A Magyar Kamara bevételeinek szerkezete 1687–1695 között (mFt)

Bevétel	Éves átlag	%
Harmincad, hátraléka és csempészárú	59620,0	40,2
Félharmincad és hátralékai	37071,0	25,0
Sz. kir. városok cenzusa és taxája	3305,8	2,2
Hitel	2858,3	1,9
Fiskális jövedelmek	28870,8	19,5
Sójövedelmek	9586,2	6,5
Rendkívüli bevételek	6960,4	4,7
Egyéb	45,4	0,0
Összesen	148318,1	100

Összességében megállapíthatjuk, hogy a XVII. század második felének jövedelemgyarapodása mögött a harmincadjövedelmeken kívül az 1635-től szedett félharmincad állt, ugyanakkor a század közepétől a fiskális jövedelmek is jelentős szerepet játszottak.

3. diagram. A Magyar Kamara bevételeinek szerkezete halmozott diagramon (mFt)

4. diagram. A Magyar Kamara harmincad- és félharmincad bevételeinek alakulása aXVII. században (mFt)

A harmincad és a félharmincad-jövedelmek trendjének alakulását érzékelteti az előző diagram.

Adataink alapján a harmincadjövedelmek a tizenöt éves háború időszakának visszaesése után folyamatosan növekedtek, az 1620–1630-as évek krízishelyzetét Bethlen Gábor hadjárataival indokolhatjuk.²² Ezt követően folyamatos a bevételek emelkedése, amelyet két, szintén háborús periódus vet vissza, az 1660–1664 közötti háborús konfliktus, majd az 1683-tól megkezdődő felszabadító háborúk időszaka. A félharmincad 1635-től történő bevezetése jó döntésnek bizonyult, mivel egy prosperáló, stabil jövedelemtípusra építették, amely jelentősen hozzájárult a korszak kamarai bevételeihez.

A Magyar Kamara kiadásai

A Magyar Kamara kiadásait a bevételekhez hasonló módon, három időszakaszban összesítve mutatjuk be. Az első vizsgált időszak az 1598 és 1638 közötti évek kiadásai.

8. táblázat. A Magyar Kamara kiadásai 1598 és 1638 között (mFt)

Év	Nádor, ország-bárók, prelátságok fizetése	Kamarai és igazgatási kiadások	Uralkodói kiadások, kegydíjak, országgyűlési költségek	Katonai kiadások	Hiteltörlesztés	Rendkívüli és egyéb kiadások
1598	4286,7	17466,70	15624,48	106021,6	10235,5	189
1599	2534	11987,88	7918,69	107513,8	3874	145,81
1600	5212,07	13491,77	7067,4	103997,9	13266,33	291,41
1601	6297,92	15623,69	12530,08	53531,49	16093,84	1440,72
1602	3564	12720,83	11295,29	48929,67	16944,25	947,58
1603	4869,51	16392,96	7114,68	34619,89	6628,46	2097,76

22 A harmincadbevételek XVII. század eleji visszaeséséhez ld. Zimányi–Prickler, 1974. 89–91. p.

Év	Nádor, ország- bárók, prelátusok fizetése	Kamarai és igaz- gatási kiadások	Uralkodói kiadások, kegydíjak, országgyűlési költségek	Katonai kiadások	Hiteltör- lesztés	Rendkí- vüli és egyéb kiadások
1616	837	14102,95	6662,47	5016,40	19152,43	11502,81
1622	3624	26969,35	20689,8	6196,26	3480	51600,49
1637	9795,46	22776,30	30899,34	1983,6	7181,96	21768,38
1638	6812,4	9064,32	24338,54	3078,2	8405,28	12070,04

A kiadási tételeket a fenti főtételekbe vontuk össze. A nádor és az országbárók, prelátusok, azaz a Magyar Tanács tagjainak fizetése a kamara mindenkori feladata volt. A kamarai igazgatási költségek között megtalálhatók a kamara elnöke, tanácsosai, központi tisztviselőinek fizetése mellett az ún. külső hivatalnokok: a királyi jogügyigazgató, a postások, a pozsonyi vár alkalmazottjai, a konstantinápolyi futárok, a morva és a sziléziai harmincadpénztáros fizetése is. Emellett ide számoltuk a kamara egyéb kisebb működési költségeit, a pozsonyi kamaraház állandó karbantartási kiadásait, a kamarai biztosok esetenként tekintélyes úti költségeit. Az ún. uralkodói kiadások közé a minden évben jelentős kegydíjak, províziók, nyugdíjak kiadásait vettük fel, valamint az ebben a korszakban jelentős, évi 2-4 ezer mFt-ba kerülő udvari borszállításokat, valamint az országgyűlési költségeket és a pozsonyi várra eszközölt folyamatos kiadásokat. A katonai kiadások között figyelembe vettük a közvetlenül a főként magyarországi végvárakra tett kifizetéseket, valamint az udvari hadi fizetómester nyugtája alapján tett kifizetéseket (utóbbi esetben az udvari hadi fizetómester számadásába is bekerült a pénzmozgás), ide számítottuk a katonaság élelemellátásra fordított összegeket, valamint a katonai élelmezés egyik alapját képező dézsmák bérleti összegeit is, amely utóbbi a korszakban egyértelműen hadi kiadásnak kell tekintenünk.²³ Annak ellenére, hogy a kamara bevételi oldalán kevés hitelfelvételt tapasztaltunk, a hiteltörlesztés mindvégig jelentős terhet jelentett a pozsonyi kormányszerv számára, mivel az uralkodó az általa — főként a hadi kassa finanszírozására — felvett hiteleit gyakran a Magyar Kamarára és annak szerveire terhelte. A rendkívüli kiadások igen heterogén tételeket foglaltak magukba. Például 1616-ban a 10.885 mFt-nyi

23 Kenyeres, 2008. 376–383., 401–405., 576–584. p.

rendkívüli kiadásból 10.121 mFt-ot Bernhard Griesser főlélmesternek²⁴ fizettek az esztergomi érsekség dézsmabevételéből. 1622/23-ban az 51.128 mFt-nyi rendkívüli kiadások között szerepelt 2500 mFt kiutalása Peter Sutter udvari hadi fizetőmesternek, 10.000 mFt kifizetését engedélyezték Ecker Lukács szempci harmincadosnak bor vételére az uralkodónak Szentgyörgyben és Bazinban, valamint 2400 mFt-ot fizettek a soproniaknak az országgyűlés idejére az uralkodónak szállított borért.

A vizsgált első korszakban a hadi költségek közel a felét tették ki a kiadásoknak, a kamarai és udvari költségek közel azonos nagyságrendet (15% ill. 14 %) képviseltek, de a hiteltörlesztés 10%-os részesedése is figyelemre méltó.

9. táblázat. *A Magyar Kamara 1598 és 1638 közötti kiadásainak szerkezete*

Kiadások	Összesen (átlag)	%
Nádor, országbárok, prelátusok fizetése	4783,3	4,6
Kamarai és igazgatási kiadások	16059,7	15,6
Uralkodói kiadások, kegydíjak, országgyűlési költségek	14414,1	14,0
Katonai kiadások	47088,9	45,7
Hiteltörlesztés	10526,2	10,2
Rendkívüli és egyéb kiadások	10205,4	9,9
Összesen	103077,5	100

A következő vizsgált időszak az 1655 és 1680 közötti évek kiadásai. Jeleznünk kell, hogy a bevételekhez képest itt több évből közlünk kiadási adatokat. Ennek az az oka, hogy több forrásban csak együttesen közölték a harmincados és félharmincados bevételeit, így ezek esetében az összevetésnél nem vettem figyelembe, hiszen a két fontos bevételi nem arányára ezekből az évekből nem lehetett következtetni. Ugyanakkor a kiadásokat minden további nélkül tudjuk elemezni ezekből az évekből is, így az 1655 és 1680 közötti időszakból 20 év adatait tudjuk

24 A főlélmesteri hivatal szerepére ld. uo. 160–172. p.

összehasonlítni, az 1655 és 1666, illetve 1674 és 1679 között folyamatosak az adatsoraink.

10. táblázat. A Magyar Kamara kiadásai 1655–1680 között (mFt)

Év	Nádor, országbárok, prelátságok fizetése	Kamarai és igazgatási kiadások	Uralkodói kiadások, kegydíjak, országgyűlési költségek	Katonai kiadások és udvari kvóta	Hitel-törlesztés	Rendkívüli és egyéb kiadások
1655	8960	17917,07	44489,74	39410,09	3126,62	5798,98
1656	15375,97	22193,23	22430,73	50645,77	2329,72	8103,02
1657	23013,21	19007,98	21153,32	113275,8	2020	20591,88
1658	18056,25	18117,97	40357,14	57564,39	6679,75	18200,24
1659	37730,68	21262,19	56955,8	85674,2	3155	25159,74
1660	29736	26722,44	32892,47	71144,91	7529,2	53180,19
1661	22497,43	20785,84	24976,98	55835,22	2621,6	3959
1662	23005,61	22437,25	58318,55	37590,78	2350	6921,14
1663	7847,5	18712,72	26322,4	15836,47	6349,24	3700,8
1664	22523,41	19470,51	19843,37	30704,39	3100	13956,43
1665	17577,6	19173,78	11332,8	47827,12	9726,5	9767,4
1666	30231,97	16736,01	14116,31	14365,84	7125	35011,48
1669	4280	16653,82	18729,26	0	9591,33	36889,14
1674	28650	48429,7	26822,28	90970,87	1750	11476,35
1675	20825	22239,65	25065,27	111073	3250	19323,16
1676	19550	40683,24	29024,91	115751,3	14750	16074,93
1677	14762,49	18764	17415,28	103917,9	5250	129864,2
1678	19550	28020,22	18672,61	93825,61	6005,25	22687,58
1679	19550	27520,22	18672,61	94325,61	6005,25	22687,58
1680	17385,71	27702,14	8704,5	217882,1	4750	13238,95

A kiadások között ebben az időszakban, 1675-től tűnik fel az ún. udvari kvóta.²⁵ Úgy tűnik, hogy két fajta kvóta volt. 1655-től már találkozunk a kvóta kifejezéssel a kamarai kiadások között „ex quotta deputariis”, „deputariis ex quotta”, „pensionariis et provisionariis ex quotta” bejegyzések alatt. Ebben az időszakban ez a kvóta az uralkodói döntés alapján kegydíjban részesülőket jelentette és megkülönböztették az egyéb kegydíjasoktól. 1669-ben e jogcím alatt pl. a bécsi jezsuitáknak 600 mFt-ot, a bécsi apácáknak 1100 mFt-ot, Gilberto a Santrallier-nek, a bécsi fegyvertár prefektusának pedig 649 mFt-ot fizettek ki. Elképzelhető, hogy a magyaróvári főharmcad Magyar Kamarának történő átengedése, majd a magyaróvári uradalom elzálogosítása állhatott ezen intézkedések háttérében. A XVI. század második felében és a XVII. század elején e két forrásból jelentős bevétele származott a bécsi Udvari Pénztárnak és e befizetéseket a XVI. században pl. az uralkodói gyermekek ellátására fordították, ill. az uralkodó hagyományosan e jövedelmek terhére utalványozhatott kegydíjakat kitüntetett — nem magyarországi — híveinek. Az ún. udvari kvóta azonban ettől eltérően egy meghatározott nagyobb összeget jelentett, amelyet 1675-től bizonyíthatóan mindig az udvari hadi fizetõmester pénztárába került befizetésére, így a kamara részéről egyfajta központi hadi befizetést jelenthetett.²⁶ Összesítéseinkben ezért az udvari kvótát a hadi kiadásoknál vettük figyelembe. Az udvari kvóta összege 1675-ben 23.460 mFt, 1676-ban 55.000 mFt, 1677-ben 50.000 mFt, míg 1678-80 között évi 60.000 mFt volt.

Érdeemes megjegyeznünk, hogy a kegydíjak között 1655-től rendszeresen szerepel egy kiadási fõtétel az elszegényedett plébánosok segélye címszó alatt. 1650-ben ugyanis III. Ferdinánd úgy rendelkezett, hogy az elszegényedett, csekély, vagy semmilyen jövedelemmel nem rendelkező katolikus plébánosok segélyezésére évi 6000 mFt kifizetését írta elő a Magyar Kamara bevételeinek terhére, ez volt az ún. ferdinándi alapítvány. A Magyar Kamara az 1650-60-as években erre a célra csak évi pár száz, vagy egy-két ezer mFt-ot tudott kifizetni, azon-

25 Rauscher, 2004. 266. p.; Kenyeres, 2008. 234–237., 329., 425–426. p.

26 Nagy István szerint az udvari kvóta „a birodalmi központi kiadásokra” történő befizetés volt, ami a XVIII. század elején megszűnt, majd 1747-től újra bevezetésre került, immár valóban a központi udvartartás, a hiteltörlesztés és a hadi költségek finanszírozása érdekében. Nagy, 1971. 65., 162 p. Az általam vizsgált korszakban egyértelműen a központi hadi költségek finanszírozására vezették be az udvari kvótát.

ban 1674-ben 8600 mFt-ot, 1675-ben 9292 mFt-ot, míg 1676-ban 12.631 mFt-ot, azaz jelentős összegeket fizetett ki erre a célra.²⁷

11. táblázat. A Magyar Kamara kiadásainak szerkezete 1655–1680 között (mFt)

Kiadások	Éves átlag	%
Nádor, országbárok, prelátságok fizetése	20055,4	11,7
Kamarai és igazgatási kiadások	23627,5	13,7
Uralkodói kiadások, kegydíjak, országgyűlési költségek	26814,8	15,6
Katonai kiadások és udvari kvóta	72381,1	42,1
Hiteltörlesztés	5373,2	3,1
Rendkívüli és egyéb kiadások	23829,6	13,8
Összesen	172081,7	100

A korszakban a hadi kiadások az udvari kvótával együtt meghaladták a 42%-ot, tehát nagyságrendileg azonos hányadot képviseltek az előző időszakhoz képest. A kamarai-igazgatási kiadások és az udvari költségek nagyságrendje sem változott sokat, a nádornak és a Magyar Tanács tagjainak kifizetett összegek nagyságrendje viszont megduplázódott. Ezt főként a nádor fizetésének drasztikus felemelése okozta, a kamara 1657-ben 21.345 mFt-ot, 1659-ben 36.630 mFt-ot, 1666-ban 28.04 mFt-ot költött Wesselényi Ferenc nádor és elődjei hátralékos fizetésére. Kimutatásunkban az 1674 és 1680 közötti adatok esetében a gubernium költségei szerepelnek a nádori kiadások helyén (ahogy a kamarai számadásokban is átvette e tétel az előbbi helyét). A nádori szék 1681-es betöltése utáni időszakból természetesen újfent a nádor, Eszterházy Pál fizetését számolták el a kamaránál.

27 Ld. a kamarai számadásokat, amelyek több esetben is tartalmazzák a kegydíjban részesülő plébánosok neveit. Az alapítvány történetére ld. *Salacz*, 1932.

12. táblázat. A Magyar Kamara kiadásai 1687–1695 között (mFt)

Év	Nádor, országbárok, prelátusok fizetése	Kamarai és igazgatási kiadások	Uralkodói kiadások, kegydíjak, országgyűlési költségek	Katonai kiadások és udvari kvóta	Hiteltörlesztés	Rendkívüli és egyéb kiadások
1687	20059,66	23205,03	67574,33	43233,42	4750	10951,41
1688	8090	19191,32	46015,66	30468,58	4750	4137,68
1689	8550	20405,74	33638,73	107295,8	8646,4	4460,98
1690	10500	24908,34	25045,95	40092,79	9146,4	2245,82
1691	2170	26459,38	41934,48	94842,48	8646,4	4544,82
1692	11500	30793,38	28385,89	41219,68	8646,4	3486,73
1693	12483,33	23650,78	27282,21	56375,8	15378,93	4960,82
1694	12500	26833,69	21802,93	89271,64	4995	6415,95
1695	9700	27716,06	21085,22	92914,89	5350	6879,98

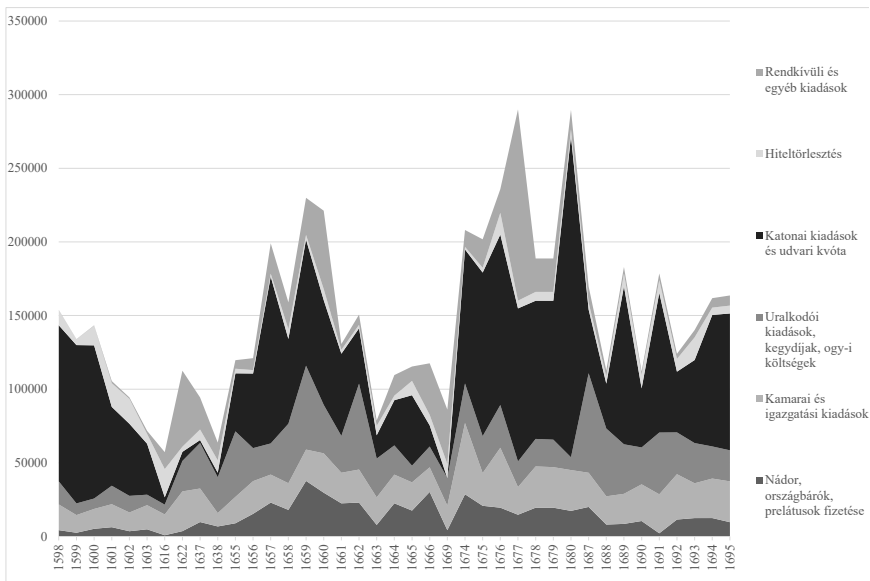
A visszafoglaló háborúk korában az igazgatási költségek között 1690-től megjelenik a magyar udvari kancellária működési költsége is, míg az udvari kvóta összege 1689-ben elérte a 76.312 mFt-ot, 1691-ben 76.304 mFt-ot, 1695-ben pedig a 67.228 mFt-ot, de több évben csak 18 és 22 ezer mFt-ot tett csak ki.

13. táblázat. A Magyar Kamara kiadásainak szerkezete 1687–1695 között (mFt)

Kiadások	Összesen (átlag)	%
Nádor, országbárok, prelátusok fizetése	11293,9	6,9
Kamarai és igazgatási kiadások	25086,6	15,3
Uralkodói kiadások, kegydíjak, országgyűlési költségek	32147,0	19,7
Katonai kiadások és udvari kvóta	81359,7	49,8

Kiadások	Összesen (átlag)	%
Hittörlesztés	7506,0	4,6
Rendkívüli és egyéb kiadások	6132,3	3,8
Összesen	163525,4	100

A vizsgált utolsó korszakban a katonai kiadások már megközelítették az 50%-ot²⁸, második helyre az uralkodói költségek léptek közel 20%-al, míg az igazgatási kiadások stabilan 15% körül alakultak.

5. diagram. A Magyar Kamara kiadásainak trendje 1598 és 1695 között (mFt)

28 A Magyar Kamara 1690 és 1694 közötti hadi kiadásait részletesen elemezte: ld. Oross, 2008. 135–137. p.

Érdeemes a hadi kiadások trendjét is bemutatni. Mint az alábbi diagram is jól szemlélteti, a hadi költségek mindvégig jelentős szerepet játszottak a Magyar Kamara kiadásai között, az 1680-as évektől pedig különösen meghatározó volt a jelentősége.

6. diagram. A Magyar Kamara valamennyi kiadása és a hadi kiadások 1598–1695 (mFt)

A Szepesi Kamara bevételei

Az alábbiakban a Szepesi Kamara bevételeit és kiadásait mutatjuk be. Az elemzést két időmetszetben végezzük el, az első periódus az 1610 és 1665 közötti évek, majd az 1689 és 1694 közötti időszak következik (a kiadásoknál csak 1690 és 1694 között). A periodizációt egyrészt a források szórtsága magyarázza, másrészt, mint látni fogjuk, a visszafoglaló háborúk idejéből fennmaradt adataink nagyságrendileg térnek el a korábbiaktól és e mögött szerkezeti változások is meghúzódnak.

Az első vizsgálati periódusból 22 év esetében állnak rendelkezésre elemzésre alkalmas források.²⁹ Az 1610 és 1650 közötti időszakból 9 évre vonatkozóan vannak adataink, ezt követően 1665-ig 13 évből, ezen belül 1655 és 1665 között már folyamatos az adatsorunk. Mint említettük, az 1611-es év adatait Ember Győző publikálta³⁰, míg az 1655 és 1665 közöttiek forrásközlését és feldolgozását Oross András végezte el.³¹ Az alábbiakban ugyanakkor ezen évek főbb kategória-adatait újfent közöljük az ezt megelőző időszakhoz igazított struktúrában. Az alább szereplő főbb bevételi kategóriák közül a harmincad-bevételek, a számadásokban csak 1652-től megjelenő félharmincad és a szabad királyi városok cenzusa és taxája a Magyar Kamarához hasonló módon meghatározóak ebben a korszakban is a Szepesi Kamara illetékességi területén. Lényeges eltérés ugyanakkor, hogy a Szepesi Kamara jelentős kincstári uradalmak felett rendelkezett, ezek képezték a végvárrendszer ellátásának alapját a XVI. században.³² Ez a szerep, annak ellenére, hogy számos birtok eladományozásra, elzálogosításra került, illetve az Erdélynek ideiglenesen átengedett 7 vármegye területén voltak e birtokok döntően, továbbra is hangsúlyos maradt. Ugyanezen kategóriában kerültek kimutatásra az egyes végvárak udvarbíróitól, élésmestereitől³³ származó nyugták is, azaz ebben az esetben a helyi uradalmi bevételekből a katonaságnak kiosztott élelemről az udvarbíró vagy az élésmester adott nyugtát, ennek alapján a kiosztott élelem értékét pénzben kifejezve a kamarai számadások bevételei közé írták be.³⁴ Az uradalmi bevételek között számoltuk el a kassai gabona- és boreladásból, malmokból származó bevételeket is — mivel a kassai katonai éléstár számára a kamara jelentős tizedkörzeteket bérelt, így ha uradalommal nem is rendelkezett a kassai éléstár, de természetes jövedelmekkel igen.³⁵ Ugyanitt tüntettük fel a birtokzálogosításokból származó jövedelmeket is. A kamara nem csak bérelt tizedeket a katonaság ellátására, hanem a Magyar Kamarához hasonlóan bérbe is adta ezeket. A korszakban megjelenik a sóbányászatból származó, ekkor még nem hangsúlyos

29 Az 1642. évi számadás kivételt képez, mert az I–III. negyedévre vonatozik. Az 1652. évi számadásban pedig külön szerepel a félharmincad és a posztóvétel elszámolása, ezek közül a félharmincadot figyelembe vettük, a posztószámadást, mivel az nem teljes, nem vettük figyelembe.

30 *Ember*, 1946 167–169. p.

31 *Oross*, 2008. a források közlése uo. 144–170. p.

32 *Kenyeres*, 2008. 360–376. p.

33 Az 1610. évi számadáskönyvben a kassai, kállói, tokaji, ónodi élésmesterek, illetve a szatmári, szendrői és terebesi udvarbírók nyugtái szerepelnek.

34 A rendszerre ld. *Kenyeres*, 2008. 376–383. p.

35 Ld. a kassai élésmesterről és bevételeiről írtakat: uo. 151–156 p.

jövedelem is. A sóbételek főként a sóvári bánya éves bérletéből származtak, pl. 1612-ben Soós Albert özvegye, Darnóczy Anna fizette meg az évi 1000 mFt bérleti díjat.³⁶ A bérlet összege évi 1000 mFt volt, főként ezt az összeget találjuk meg a számadásokban: 1655–1656-ban, 1658-ban és 1661-ben, míg 1652-ben és 1662-ben 500 mFt szerepel a sóvári sóbánya bérleti díjaként. Az 1640-es évektől már Eperjes városa bérelte a sóvári bányászatot.³⁷ 1661-től a nagybányai aranybányászat haszna is megjelenik a számadásokban. A megyékből származó bevételek 1610–12-ben a hadiadóból, majd ezt követően a koronapénzekből és a jobbágyok ingyen vármunkájának, a *gratuitus labor*-nak a megváltásból származtak. Hitelfelvételre főként a korszak első felétől vannak adataink, ezek összege nem meghatározó. Viszonylag jelentős tételt képeztek a más szervektől történő átutalások, 1611–1612-ben például az Udvari Hadi Fizetőmester utalt át összegeket Forgách Zsigmond 1611. évi erdélyi hadjáratának költségeire. 1632-ben az Udvari Kamarától érkezik segélypénz, 1658-ban a Magyar Kamarától. Ugyanezen kategóriába soroltuk az 1657-ben megjelenő váltókat is, mert ezeket szintén a Magyar Kamara és más udvari szervek küldték beváltásra.³⁸

36 SÓVÁRT és a sóvári bányát a XVI. század végéig a Soós család birtokolta, akiktől a kamara elperelte azt, de bizonyos részeit mégis visszaadta bérleti díjért, 1598-tól már a Soós család fizette az árendát. *Szűcs*, 1990. 41. p.

37 SÓVÁRT 1616-tól bérelte Eperjes városa 400 mFt-ért. *Szűcs*, 1990. 77–78. p. Ezt az összeget emelték fel a későbbi szerződésekben 1000 mFt-ra. Ld. pl. 1644. február 26. III. Ferdinánd leirata a Magyar Kamarának, miszerint Eperjes városnak, tekintettel a város hű szolgálataira, további tíz évre átengedi SÓVÁRT. ÖStA HKA HFU 1644.02.26. (Kt. 396. [r. Nr. 169.] Fol. 216–224. Tíz év elteltével, 1654-ben újfent megújították a bérleti szerződést. Ld. ÖStA HKA HFU 1654.11.30. (Kt. 450. [r. Nr. 194.]) Fol. 99–102. A sóvári sóbányát 1673-ban vették el Eperjestől. *Szűcs*, 1990. 106. p.

38 A váltókra ld. *Oross*, 2008. 113. p.

14. táblázat. A Szepesti Kamara bevételei 1610–1665 között (mFt)

Bevételek	Harmincad	Félharmincad	Szabad királyi városok	Megyék	Uradalmak	Tized	Só	Aranybányászat	Egyéb	Hitel	Átutalás
1610	37508,35		5995,5	11796,85	54973,01	7656,96			1073,75	504	
1611	52218,34		6625	8048,71	58776,41	8797,24			7275,11	15889,65	16543,25
1612	54779,83		2697,75	3837,13	51454,08	8979,06	1000		1357,95	2057,4	2714,47
1629	14128,68		800			128,1				845	
1631	51213,8		7575		20601,7	706,2				340	
1632	51535,95		1150		10533,48	832,43				625	6769,6
1633	51677,9		1320		6921,3	952,45				7600	
1642	19265,16		1490		2376	2516,39					
1650	21250,51		3100	2762,95	7560					946,2	
1652	27110,57	16292,53	11090				500				
1653	46807,31		200	4403,46	433,8	38					
1655	20730,81	13598,14	50	705,66	421,26	805,95	1000				
1656	27881,18	16751,94	4641,2	3517,54	97,59	1315,89	1000		5796,87		12000
1657	20736,69	10942,26	3870	1001	52	572,16					4800

Bevételek	Harmincad	Félharmincad	Szabad királyi városok	Megyék	Uradalmak	Tized	Só	Aranybányászatszat	Egyéb	Hitel	Átutalás
1658	19704,86	7896,43	3805	612	479,2	190	998				32400
1659	52262,33	8402,14	650	1973,5	220,8				635	1521	3848,3
1660	14103,64	7184,83	21266,64	1440	2582,43	4713,25			2296,04	480	900
1661	16508,86	15017,35	7732,5	1157,62	190	30	1000	6598,47		840	18004,5
1662	25544,89	16159,2	2236	303,5	900		500	831,13			
1663	25312,27	16008,43	1445,5	624,81	440,4	53,37		2361,6			
1664	24251,58	13945,41	2045	171,75	240	10,91		720			
1665	28532,02	13459,37	3090	86,62	210	48,79		1980	175,4		15752

Amennyiben a fenti jövedelmek százalékos megoszlását vizsgáljuk, egyértelmű a harmincadbevételek meghatározó szerepe, amely az összbevételek közel felét szolgáltatott. A félharmincad csak 1652-ben jelenik meg a számadásokban, de így is elérte a 10%-ot a bevételi hányada. A két bevételtípus együttesen a Szepesi Kamara összjövedelmének közel kétharmadát képezte. Az uradalmakból, azok bevételeiből, ill. elzálogosításából a jövedelmek 15%-a származott, ami igen jelentősnek tekinthető. Ezeken kívül a szabad királyi városok cenzusa és taxája illetve a más szervektől történő átutalások játszottak még fontos szerepet.

15. táblázat. A Szepesi Kamara bevételeinek megoszlása, 1610–1665 (mFt)

Bevételek	Összesen	Átlag	%
Harmincad	703065,5	31957,5	49,0
Félharmincad	155658	7075,4	10,9
Szabad királyi városok	92875,09	4221,6	6,5
Megyék	42443,1	1929,2	3,0
Uradalmak	219463,5	9975,6	15,3
Tized	38347,15	1743,1	2,7
Só	5998	272,6	0,4
Aranybányászat	12491,2	567,8	0,9
Egyéb	18610,12	845,9	1,3
Hitel	31648,25	1438,6	2,2
Átutalás	113732,1	5169,6	7,9
Összesen	1434332	65196,9	100

A következő időmetszet az 1689 és 1694 közötti évek. Az egyik legfontosabb változás, hogy a lekönnyvelt bevételek nagyságrendileg nagyobbak mint az ezt megelőző korszakokban, sőt a Magyar Kamara bevételeit is messze meghaladják ugyanebben az időszakban. Új jövedelemtípusként a sókereskedelemből származó bevételek jelennek meg. A sóvári sóbánya ekkor már kamarai kezelésében volt és 3000 mFt-tól 10 ezer mFt-ig produkált éves szinten bevételeket a korábbi

1000 mFt-os bérleti díjhoz képest, tehát érdemes volt a kamara számára a saját művelésbe történő átvétel. A sójövödelmek drasztikus emelkedésének nem ez volt az oka, hanem a sókereskedelem újjászervezése, a tokaji és más sóhivatalok működésének felfutása. Jól jellemzi a helyzetet, hogy 1690-ben csak a tokaji sóhivatalnak közel 53 ezer mFt, 1694-ben pedig több mint 66 ezer mFt jövedelme volt. A többi sóhivatal összbevétele pedig meghaladta a 100 ezres nagyságrendet: 1691-ben 137 ezer, 1692-ben 140 ezer, 1693-ban 108 ezer mFt származott a sóhivatalokból. A másik új jövedelemtípus a szomolnoki rézbányászat megjelenése volt a kamarai számadásokban. A szomolnoki rézbányák 1638-tól a Szepeset birtokló Csáky család kezelésében voltak, majd bérleti rendszerben működtette a kamara, 1688-ban ugyanakkor saját kezelésébe vette át a jól jövedelmező rézbányászatot.³⁹

16. táblázat. A Szepesi Kamara bevételei 1689–1694 (mFt)

Bevételek	1689	1690	1691	1692	1693	1694
Harmincad	79309,9	77153,9	45234	64223,7	42291,3	56708,3
Félharmincad			24727,7	37320,7	25618,2	33865,8
Szabad királyi városok	2720	300				
Megyék						288
Uradalmak	32345,2	75332,2	66308,0	113403,7	59921,4	6706,4
Tized	3241,2	3469,9	2761,0	4016,7	3007,4	1812,6
Só	43028,6	91263,8	144020,3	150445,9	113979,4	110250,1
Réz- és aranybányászat	55367,5	79151,6	63248,0	68908,0	76573,5	84758,4
Egyéb	35	4001,3	13639,4	15289,8	20705,1	28347,7
Átutalás		66000	277146		144000	9556,6
Összesen	216047,3	396672,5	637084,2	453608,5	486096,2	332293,8

39 Oross, 2008. 123. p.

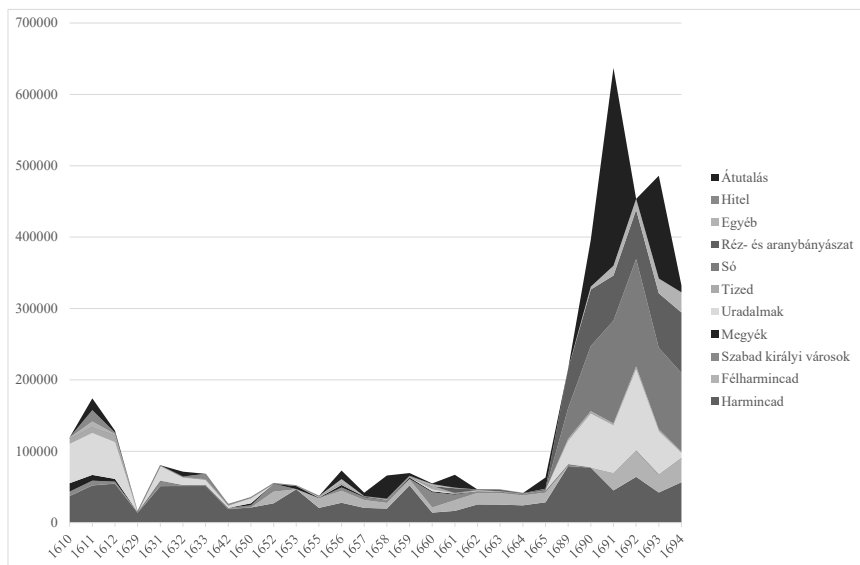
Amennyiben a vizsgált korszák bevételi típusainak nagyságrendjét és arányát vizsgáljuk, jelentős átrendeződés tanúi lehetünk. A korábban meghatározó harmincadok bevételei hiába emelkedtek közel a duplájukra és jelentettek biztos bevételt, százalékos arányuk a harmadára esett vissza és a félharmincaddal együtt is a jövedelmek ötödét képezték a korábbi kétharmaddal szemben. A sójövdelem ugyanakkor a Szepesi Kamara bevételeinek negyedrészt tette ki, messze meghaladva a harmincadok bevételeit. Ami ugyanakkor a legjelentősebb változás volt, az a központi szervektől a katonaság fizetésére átutalt összegek és váltók meghatározó aránya, hiszen ezek tették a ki a kassai kormány szerv könyvelt bevételeinek egyötödét. Az uradalmi, fiskális bevételek emelkedését a számos kamarai kézbe került, lefoglalt birtok és különösen a Rákóczi-vagyon 1689 és 1694 közötti kamarai kezeléséből adódott, illetve számos birtok került elzálogosításra, eladományozásra.⁴⁰

17. táblázat. A Szepesi Kamara bevételeinek megoszlása 1689–1694 (mFt)

Bevételek	Összesen	Átlag	%
Harmincad	364921	60820,2	14,5
Félharmincad	121532,3	20255,4	4,8
Szabad királyi városok	3020	503,3	0,1
Megyék	288	48	0,0
Uradalmak	354016,9	59002,8	14
Tized	18308,8	3051,5	0,7
Só	652987,9	108831,3	25,9
Réz- és aranybányászat	428006,9	71334,5	17
Egyéb	82018,1	13669,7	3,3
Átutalás	496702,6	82783,8	19,7
Összesen	2521802,6	420300,4	100

40 Az 1689 és 1694 közötti kiadásokra összefoglalón ld. *Oross*, 2008. 121–126. p.

A jövedelmek nagyságrendjének XVII. századi végi változását jól szemlélteti az alábbi diagram:

7. diagram. A Szepesi Kamara bevételei és azok megoszlása 1610–1693 (mFt)

Összességében megállapítható, hogy a Szepesi Kamara jövedelemszerkezete és nagyságrendje jelentős változáson ment keresztül a XVI. század első feléhez képest, a harmincad-jövedelmek stabil jelenléte mellett a század első felében még az uradalmi-fiskális jövedelmek a meghatározóak, addig a század végén a felfutó a harmincad-bevételeket messze elhagyják a sókereskedelemből származó hasznok és a kamara működését biztosító átutalások és váltók.

A Szepesi Kamara kiadásai

A Szepesi Kamara kiadásait a bevételekhez hasonlóan két időmetszetben tárgyaljuk. Az első korszak az 1610–1655 közötti időszak. A főbb kiadási tételeket az alábbi kategóriákba vontuk össze: a Magyar Kamarához hasonlóan a Szepesi Kamara is több alaklommal állta a nádor fizetését, emellett alapfeladata volt a felső-magyarországi főkapitány és főkapitányhelyettes nem csekély fizetésének

biztosítása. Természetesen az uralkodó által elrendelt kegydíjakat és deputációkat is fizette a kamara, csakúgy, mint az udvarba történő borszállítások költségeit. Állandó kiadási tételt képezett a kamara elnökének, tanácsosainak és hivatalnokainak, és a postások fizetése, a kamarai működési költségek, útiköltségek vagy a kamara kassai épületének építésére történő kiadások. A kiadások között számos esetben találkozunk a Magyar Kamarának történő átutalásokkal is, főként a Felső-Magyarországon beszedett koronapénzt fizette be a kassai kamara a pozsonyinak. Az 1650. évi nagyobb befizetés oka az volt, hogy 3814 mFt koronapénz átutalásán kívül a Szepesi Kamara további 8560 mFt-ot is továbbított Pozsonyba, ebből 7560 mFt-ot a Lónyai Zsigmond által Szentmiklós uradalmáért pótlólag befizetése tett ki.⁴¹ Hiteltörlesztésre a vizsgált periódus elején és végén akad több példa is, általában relatíve kis összegekről van szó, kivétel az 1659-ben kifizetett közel 38 ezer mFt-os tétel, amely a Lorántffy Zsuzsanna özvegy fejedelemasszony által 100 ezer tallérért bírt munkácsi és tokjai harmincadok⁴² visszaváltására fizettek ki. A legtöbb kiadási tételt a katonai költségek alatt vontunk össze, a kamara fizette ugyanis a kassai, szatmári, szendrői, kállói, tokaji ónodi, szendrői és putnoki végváriakat az 1610-es években. Az 1630-as években szinte csak a kassaiak fizetését találjuk a kiadások között, majd 1642-ben már újfent Kassa, Tokaj, Szatmár, Szendrő, Ónod és Diósgyőr katonaságának fizetése szerepel a kiadások között. 1650-ben a kassaiak mellett csupán a szendrői és murányi német katonaság zsoldja szerepel, 1652-től ez a képlet állandósul, a kamara a kassai végváriakon kívül általában a szendrői német katonaságot fizette rendszeresen, bár az 1656., 1658. és 1662. évi kiadások között feltűnik a szendrői, putnoki, diósgyőri, tokaji és ónodi magyar végváriak zsoldja is. A katonai kiadások közé vettük fel a kassai hadszertár költségeit, a kassai tüzérek fizetését, a jelentős katonai élelmiszervásárlásokat, a posztóvételt és a Magyar Kamarához hasonlóan itt is a hadi költségeknél vettük figyelembe a végváriak ellátására bérrelt dézsmák bérleti díjait is.

41 III. Ferdinánd 1649-ben 48 ezer mFt lefizetéséért cserébe adományozta Lónyay Zsigmondnak Szentmiklós uradalmát. MNL OL A 57 10. köt. 259–264. p.

42 Vö.: A hátrahagyott Udvari Kamara levele a Magyar Kamarának, amelyben kitérnek a volt erdélyi fejedelemasszony [azaz Lorántffy Zsuzsanna] által 100 ezer tallérért zálogban bírt munkácsi és tokaji harmincadok, továbbá a felső-magyarországi végvidéki fizetésre előteremtendő pénzforrások ügyére. ÖStA HKA HFU 1653.12.31. (Kt. 445. [r. Nr. 192.]) Fol. 75–94.

18. táblázat. A Szepesi Kamara kiadásai 1610–1665 (mFt)

Kiadások	Nádor fizetése	Felső-magyarországi főkapitány fizetése	Felső-magyarországi főkapitány helyettes fizetése	Szepesi Kamara és alkalmazottai, működési költségek	Végvári katonaság és egyéb hadi kiadások	Kegyedjék, nyugdíjak és deputációk	Hiteltillesztés	Rendkívüli kiadások	Borvétel az udvarba	Egyéb	Magyar Kamarának vagy más szervnek
1610		17469,1		17528,24	66502,34	103	5805,09	250	979,66	10	5200
1611	44000	16119,4		10526,98	97976,7	593,8	6797,77	143,45	1925,03	1554,86	
1612	20000	6382,2	200	8472,06	75907,78	1147	15014,98	261,6	1475,52	13,58	
1629				5532	7672,07	648,8	2500		5000		1080
1631	10800	1200	500	5362,83	46518,22	3648	1860	156,91			
1632		12431,8	680,84	7280,76	44910,8	3858		680,12			
1633		8542,5		16223,96	34778,53	4728,9		595,99			
1642		4704	2240	5555,16	23672,68	706,38		303,79			
1650	2391,6			5900,58	5116,5	150		190,87			12374,77
1652		11584	3360	9038,38	30184,2	945					
1653		13476	280	6376,61	20670,61	570,2		697,82			3562,51
1655		12000	2240	5959,44	18264,23	5504,2		519,49			455,66

Kiadások	Nádor fizetése	Felső-magyarországi főkapitány fizetése	Felső-magyarországi főkapitány helyettes fizetése	Szepesi Kamara és alkalmazottai, mazottai, működési költségek	Végvári katonaság és egyéb hadi kiadások	Kegyedjék, nyugdíjak és deputációk	Hiteltillesztés	Rendkívüli kiadások	Borvétel az udvarba	Egyéb	Magyar Kamarának vagy más szervnek
1656		11000	3080	4930,79	52914,68	1937		866,46			
1657		8234,7	3360	5373,2	21089,89	4313,5		1423,59			
1658		7482,6	2952,4	6212,27	43204,56	4392,6		228,68			
1659		2740,6	8743,92	5947,72	9029,68	1789,1	37878,08	228,85		507,09	729,72
1660	3845,24	1710	2185	8814,84	18208,8	2141		13420,78		555,9	
1661		4700	1588	11683,71	15657,52	2609,6		9795,46		8	
1662		2500		9365,52	33598,06	941,3	900	9607,31			775,22
1663		3812	1500	11853,34	17254,94	1020	1800	4523,09			174,81
1664		6441,9	2487	13223,09	18013,32	1854,9	3700	3143,38			
1665	2332,5	2699,6	2400	8589,19	37361,92	2758,19	900	6296,79		814,37	

Amennyiben a fenti kiadások megoszlását kívánjuk vizsgálni, szembetűnő, hogy a kiadások 2/3-át a katonai költségek tették ki, amennyiben a főkapitányi és a vicefőkapitányi kiadásokat is egy kategóriába soroljuk a többi hadi kiadással.⁴³ Az igazgatási költségek 13%-ot vittek el, míg a nádor fizetése közel 6%-ot, a hiteltörlesztés a Lorántffy Zsuzsannának kifizetett egyszeri nagyobb összeg miatt haladta meg az 5%-ot. Az egyéb kiadások alatt főként a kegy- és nyugdíjakat, az udvari borszállítások költségeit és az ún. rendkívüli kiadásokat vettük figyelembe. Ez utóbbiak természetéről túl sok adat nem áll rendelkezésre, mert azokból az évekből, amelyekből teljes számadások állnak rendelkezésre, általában jelentéktelen összegű kiadásokat könyveltek le e tétel alatt, a nagyobb összegű rendkívüli kiadásokat pedig nem ismerjük tételesen.

19. táblázat. A Szepesi Kamara kiadásainak megoszlása, 1610–1665 (mFt)

Kiadások	Összesen	Átlag	%
Nádor	83369,34	3789,5	5,9
Főkapitányi fizetés és hadi kiadások	931535,6	42342,5	65,7
Szepesi Kamara és igazgatás	189750,7	8625,0	13,4
Hiteltörlesztés	77155,92	3507,1	5,4
Egyéb	112538,9	5115,4	7,9
Átutalás	24352,69	1106,9	1,7
Összesen	1418703	64486,5	100

Az utolsó időmetszet az 1690 és 1694 közötti időszak kiadásai. Az alábbiakban közölt összesítő tételek száma jóval alacsonyabb, a forrásadottságok miatt ugyanis lehetséges volt néhány fő, ám meghatározó kiadási tételben történő összevonásuk. A katonai kiadások közé vettük fel a végváriak zsoldját, a katonai élelemiszervásárlás költségeit, ide számítottuk a tüzérségi, hadszertári költségeket, a várak építésére történő kiadásokat (pl. 1692-ben 30 ezer mFt-ot utaltak ki

43 Az 1655–1665 közötti időszakban a Szepesi Kamara által finanszírozott hadi kiadásokkal részletesen foglalkozik: *Oross*, 2008. 114–120. p.

a frissen visszafoglalt Várad várának rendbetételére) és a tizedárendákat is.⁴⁴ Az igazgatási költségek között a kamarai adminisztrátor, tanácsosok, postások mellett a sófelvásárlások nem csekély költségeit (pl. 1690-ben 52 ezer mFt, 1692-ben 57 ezer mFt), a szomolnoki rézbányára, a nagybányai olvasztóműre tett kiadásokat is szerepeltettük. Az átutalások között az Udvari Hadi Pénztárba történő jelentős összegű – 1691-ben 240 ezer mFt (!), 1692-ben 9600 mFt került átutalásra – tüntettük fel. Az egyéb kiadások között vettük figyelembe a kegy- és nyugdíjakat.

20. táblázat. A Szepesi Kamara kiadásai, 1690–1694 (mFt)

Kiadások	1690	1691	1692	1693	1694
Katonai kiadások	269106,2	215714,1	259215,5	302543,2	169705,2
Szepesi Kamara és igazgatás	148404,2	132705,7	171640,6	141282,3	130215,2
Hiteltörlesztés	18993	21636,84	38024,7	38935,24	22319,95
Egyéb	8353,02	1989,12	13564,7	6820,08	3172,9
Átutalás		240000	9600		
Összesen	444856,5	612045,7	492045,5	489580,8	325413,2

Amennyiben a kiadások szerkezetét vesszük vizsgálat alá, az a látszólagos benyomás alakulhatna ki, mintha csökkenne a katonai kiadások jelentősége a század első feléhez képest, amikor is a kamara kiadásainak 2/3-át képezték, míg a század végén „mindössze” a felét tették ki a hadi költségek. Ezzel szemben ebben az időszakban a katonai kiadások nominális összege meghatszorosódott: e költségek a század első felében regisztrált évi 42 ezerről 242 ezer mFt-ra növekedtek! A Szepesi Kamara igazgatási költségei is jelentősen növekedtek, mind nominális mértékben, mind százalékos arányban, ennek oka többek között a nagy költségigényű kamarai beruházások, befektetések, így a sófelvásárlásnak, a szomolnoki, a nagybányai bányaművelésnek jelentős költségei voltak, igaz ezek a kiadások jól megtérülő befektetésnek bizonyultak, mint ahogy azt a bevételeknél fentebb bemutattuk.

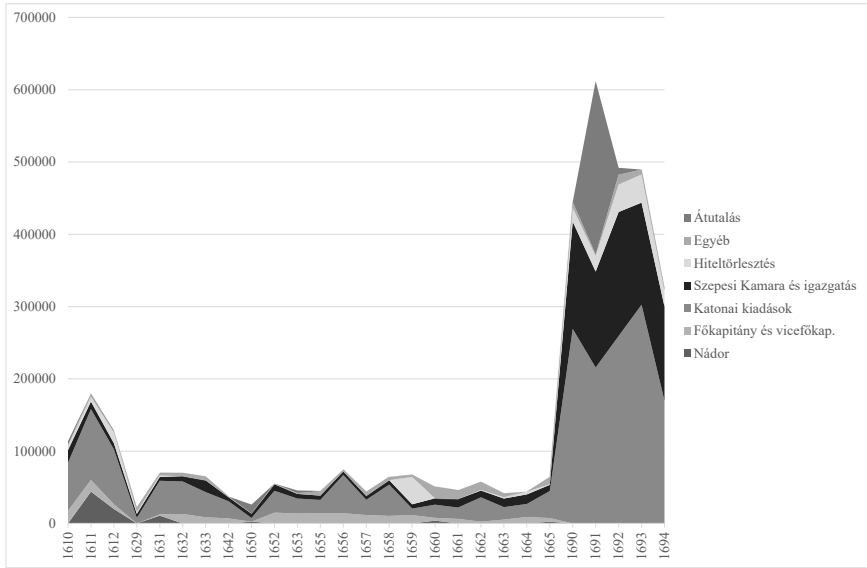
44 Az 1690–1694 közötti hadi kiadásokra ld. uo. 128–135. p.

21. táblázat. A Szepesi Kamara kiadásainak megoszlása, 1690–1694 (mFt)

Kiadások	Összesen	Átlag	%
Katonai kiadások	1216284	243256,8	51,5
Szepesi Kamara és igazgatás	724248	144849,6	30,6
Hiteltörlesztés	139909,7	27981,95	5,9
Egyéb	33899,82	6779,964	1,4
Átutalás	249600	49920	10,6
Összesen	2363942	472788,3	100

Összegzésként elmondhatjuk, hogy a Szepesi Kamara fő feladata, akárcsak a XVI. században, a XVII. században is a felső-magyarországi végvidék finanszírozása volt: a kiadások felét, két-harmadát erre fordították. Érdemes kiemelnünk, hogy amint azt az alábbi diagram is szemlélteti, a XVII. század végére olyan arányú bevételnövekedés figyelhető meg, amely példa nélküli volt az egész XVI–XVII. században mind a Szepesi, mind a Magyar Kamara vonatkozásában is. A bevételek ilyen mértékű fokozását a lefoglalt birtokok kihasználásával, a sok érdeksérelmet okozó sókereskedés bevezetésével, a fiskális bevételek kíméltelen fokozásával lehetett elérni. Nyilván ez a kamarai politika is hozzájárulhatott a Rákóczi-szabadságharc gyors sikereihez a régióban. Ugyanakkor érdemes hozzátenni, hogy a Habsburg birodalom egésze szempontjából a Szepesi Kamaránál tapasztalt újítások, a befektetési szemléletű jövedelemfokozás beleilleszthető a monarchia XVII. század végi általános pénzügyi szemléletváltása, reformjai sorába.⁴⁵

45 Erre ld. újabban Kenyeres, 2016. 107–109. p.

8. diagram. A Szepesi Kamara kiadásai 1610–1694 (mFt)

A Magyar Királyság becsült kamarai összjövedelme a XVII. század derekán

Korábbi kutatásaim alapján sikerült megbízható becslést készíteni a Magyar Királyság XVI. század utolsó harmada időszakára vonatkozóan az ország kamarai/kincstári jövedelmeire. Ehhez szükség volt olyan kimutatások feltárására, amelyek az ország valamennyi jövedelmét magukban foglalják, így a Magyar és a Szepesi Kamarák jövedelmei mellett a számadásokban nem mindig, vagy csak megtévesztő összegekkel szereplő kamarai uradalmak tényleges bevételeit⁴⁶ és az Alsó-ausztriai Kamara által a XVI. században kezelt magyarországi jövedelmeket is tartalmazzák. Ez utóbbiak közül a legfontosabbak a dunántúli (magyaróvári, szlavóniai) és a pozsonyi harmincadok mellett a körmöcbányai,

46 A problémára ld. Kenyeres, 2003/a 86–87.; 2003/b 95. p. Kenyeres, 2003/c 111–113. p.; Kenyeres, 2008. 364–376. p.; Kenyeres, 2013/a 86. p.

selmecbányai és a besztercebányai kamarák, a pozsonyi sóhivatal, a komáromi, a magyaróvári és zólyomi uradalmak voltak.⁴⁷ A feltárt kimutatások és más források alapján rekonstruálhatók a Magyar Királyság korabeli bevételei: az 1570-es évek közepére a Magyar Kamara és a Szepesi Kamara bevételeit egyaránt kb. 190–190 ezer mFt-ra, míg az Alsó-ausztriai kamara által kezelt magyarországi jövedelmeket 257 ezer mFt-ra tehetjük, tehát összesen a Magyar Királyság jövedelmeit ekkor kb. 638 ezer mFt-ra becsülhetjük, 1580-as évek közepén ez az összeg 550 ezer mFt körül lehetett.⁴⁸ Az ország ennél többet jövedelmezett a Habsburgoknak, ugyanis a magyarországi jövedelmekre egészen érdekes konstrukciókban olyan hiteleket vettek fel, amelyek visszafizetése a hitelező kereskedelmi tevékenységétől függött, azaz marha- és rézkiviteli engedélyekért cserébe éves szinten kb. 100 ezer rFt, azaz 80 ezer mFt pluszjövedelemhez is juthatott az uralkodó.⁴⁹ Ha ezeket a bevételeket is figyelembe vesszük, akkor a Magyar Királyság összjövedelmét alsó becsléssel is 630–720 ezer mFt-ra becsülhetjük az 1570–1580-as években.

Ahhoz, hogy a XVII. századra is hasonló becslést tehessünk, szükség van nem csupán a Magyar és a Szepesi Kamarák bevételeire, hanem a más kormányservek alá tartozó, illetve külön könyvelt bevételekre vonatkozó adatokra is. A XVI. századi viszonyokhoz képest e tekintetben előrelépés volt, hogy a dunántúli és a pozsonyi harmincadok az 1630-as évek elejétől a Magyar Kamara illetékességébe kerültek, így jövedelmeik — legalábbis kimutathatóan 1637-től — a kamarai számadásokban szerepelnek. A magyaróvári, komáromi és zólyomi uradalmak kapcsán fontos megemlíteni, hogy a század során legtöbbször zálogban voltak,⁵⁰ így jövedelmeikkel nem kell feltétlenül számolnunk.

Igy lényegében a körmöcbányai főkamara és hivatalai, selmecbányai alkamara és a besztercebányai részvállalat jövedelmeit kell figyelembe vennünk. Sajnos a kutatás a XVI. századi viszonyokkal ellentétben mindeddig nem tárt fel olyan

47 *Kenyeres*, 2003/a 95. p. *Kenyeres*, 2003/b 95–98. p. *Kenyeres*, 2003/c 111–115. p. *Kenyeres*, 2008. 230–246. p.; *Kenyeres*, 2013/a 83–84, 89. p.

48 *Kenyeres*, 2003/b 92–100. p. *Kenyeres*, 2013/a 547–550. p.

49 *Kenyeres*, 2012/2.

50 Magyaróvár a Harrachok-é 1621–1636 között, 1644–1672 között a Draskovich-ok zálogbirtoka lett. Jövedelmét az 1630-as években évi 25 ezer rFt-ra becsülték. *Kenyeres*, 2008. 237. p. A komáromi uradalom 1584-től Pálffy Miklós komáromi főkapitány zálogbirtoka, majd a mindenkori komáromi főkapitányok kapták zálogba, 1659-ben Zichy István, a Magyar Kamara elnöke szerezte meg zálogban. Uo. 246. A zólyomi uradalom a XVII. században előbb a Dersffy, majd az Esterházy család kezére kerül. Uo. 242. p.

kimutatásokat, amelyek alapján meg tudnánk állapítani e bánya- és pénzverő-kamarák tényleges jövedelmeit.⁵¹ Amit az alábbi becsléshez fel tudunk viszont használni, az egy nevezetes kamarai kézirat. Ez az ún. „*Titkos utasítás egy újonnan kinevezett udvari kamarai tanácsos részére*” címmel készített, gyakorlatilag a monarchia pénzügyigazgatását, kamarai és más hivatalait bemutató, a kamarai bevételeket, a rendek által megszavazandó hadiadókat, a katonai költségeket (zsold, élelmezés stb.) stb. részletesen leíró „kézikönyv”. Ennek több példánya ismert, amelyek alapján tudható, hogy a katonai költségeket az 1658. évi végvárrendszer-létszám adatok alapján számították, míg az egyes hivatalok bevételeit az 1647–1656 közötti bevételek alapján.⁵² Egy másik, eddig nem ismert példány az 1670-es évek közepéről származik.⁵³ A bevételi adatok e kéziratban hivatalosan 1672–1674. közöttiek, de az adatok megegyeznek a korábbi, 1658. évi kézirat adataival. Tehát csak az évszámot módosították, a bevételi összegeket nem, ami azon túl, hogy felveti, hogy az Udvari Kamaránál az 1670-es évek közepén nem álltak a helyzet magaslatán, nem volt energia a hivatalok bevételeit és kiadásait újfent felmérni, ugyanakkor azt is jelentheti, hogy az 1670-es évekre is feltehetőleg elfogadták a 20 évvel korábbi adatokat. Az alábbiakban e két időmetszethez kívánunk igazodni, elfogadva, hogy a körmöcbányai főkamara 1650-es és 1670-es évekre a fenti kéziratokban megadott jövedelmei megfeleltek a korabeli viszonyoknak.

22. táblázat. A körmöcbányai főkamara és hivatalai bevételei a XVII. század közepén (rFt)⁵⁴

Bevételek	Éves átlag	Hivatali működési költségek	Kiadásokra felhasználható
Körmöcbányai kamara (1651, 1653, 1654)	389868	190367	199501
Selmecbányai kamara (1651, 1653, 1654)	383659,3	313835	69824,33

51 Kenyeres, 2012/3. 183–188. p.

52 A „titkos utasítás” mint „kamarai kézikönyv” kiadását ld. *Körbl*, 2009. 374–434. *Körbl* szerint a kézirat 1658-ban készült.

53 ÖStA HKA HFU r. Nr. 1. Konv. 1538. fol. 52–155.

54 *Körbl*, 2009. 418. p. alapján.

Bevételek	Éves átlag	Hivatali működési költségek	Kiadásokra felhasználható
Besztercebányai kamara (1647, 1648, 1649)	141923	126215	15708
Összesen	915450,3	630417	285033,3

A titkos kézikönyv alapján a három bányakamara bevételei éves átlagban meghaladták a 915 ezer rFt-ot (!), azaz 732 ezer mFt-ot, tehát közel 3,5 szerese volt a Magyar és a Szepesi Kamara ekkori összbevételéhez képest! Viszont figyelembe kell venni, és ezt a Titkos kézikönyv szerzője meg is tette, hogy a pénzverő- és bányakamrák óriási rezsiköltségekkel dolgoztak, így ténylegesen 285 ezer rFt volt az éves jövedelmük, ami 228 ezer mFt-nak felelt meg. Az arányok így is figyelemre méltóak, a körmöcbányai főkamara és hivatalai egyedül több hasznot hajtottak, mint a Magyar és a Szepesi Kamara!

23. táblázat. A Magyar Királyság becsült kamarai összjövedelme (1650-es évek, mFt)

Magyar Királyság becsült összjövedelme (1650-es évek)	Éves átlag	%
Magyar Kamara (1655–1665)	151288,8	30,8
Szepesi Kamara (1655–1665)	55215,71	11,2
Bányakamarák (1647–1654)	228026,7	46
Összesen	491537,8	100

A fenti adatsor alapján tehát a Magyar Királyság jövedelmeit a három fő pénzügyigazgatás szerv jövedelmei alapján 491 ezer mFt-ra tehetjük, ami jócskán elmarad a XVI. század utolsó harmadában feltételezett jövedelmektől.

Amennyiben elfogadjuk, amit a Titkos kézikönyv az 1670-es évek közepén készített verziójában is elfogadtak, miszerint a körmöcbányai főkamara bevételei nagyságrendileg nem változtak, akkor az 1670-es évek közepe-végére is tehetünk egy becslést a Királyság kamarai jövedelmei tekintetében. Mint fentebb bemutattuk, az 1670-es években már megindult mindkét kamara a jövedelmek nagyságrendjének növelésének útján, bár az igazi fordulat csak a század végén történik meg. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy mindkét magyar-

országi kamara esetében maradt fenn számadás az 1677. évből. Ezeket a fenti elemzéseknél nem használtuk, mivel kivonatok révén nem állapíthatók meg a főbb jövedelmi típusok (pl. harmincad és a félharmincad nincs elkülönítve). A negyedévi kivonatok alapján a Magyar Kamarának ekkor 309 ezer mFt bevétele volt, ebből a harmincad és a félharmincad együttesen 147 ezer mFt-ot (47,5%), míg a nem részletezett, de feltehetőleg a Wesselényi-összeesküvés okán letartóztatott birtokainak elkobzása révén jelentősen megnövekedett fiskális jövedelmek 145 ezer mFt-ot (46,9%) tettek ki.⁵⁵ A Szepesi Kamara 1676. IV.–1677. III. negyedévek kivonatai alapján egy teljes év kamarai pénzmozgása rekonstruálható. A bevételek között csak a rendes bevételeket, a rendkívüli bevételeket s az ekkoriban bevezetett fogyasztási adót, az accisa-t tartalmazzák. A rendkívüli bevételek között azonban többször is a körmöcbányai kamarából történő átutalásokkal találkozunk, amelyek összege 225 ezer mFt-ot ért el. E nélkül a Szepesi Kamara tényleges bevétele ekkor 362 ezer mFt volt, ebből a rendes bevételek 123 ezer mFt-ot (34,2%), a rendkívüliek (a körmöcbányai átutalások nélkül) 235 ezer mFt-ot (65,1%), míg az accisa mindössze 2464 mFt-ot (0,7%) tett ki.⁵⁶ Amennyiben e két kamarai kivonatot vettjük össze az 1670-es évek elejére is elfogadott körmöcbányai kamarai adatokkal, amelynél ekkor feltehetőleg nagyobb jövedelemmel bírt, miután 1677-ben, mint fentebb jeleztük csak a Szepesi Kamarának 225 ezer mFt-ot utalt át, akkor az alábbi összegeket kapjuk a Magyar Királyság 1670-es évekbeli jövedelmeire:

24. táblázat. *A Magyar Királyság becsült kamarai jövedelme az 1670-es években*

Hivatalok	Éves átlag	%
Magyar Kamara (1677)	309908,8	34,4
Szepesi Kamara (1677, körmöci átutalások nélkül)	362066,4	40,2
Bányakamarák (1672–1674 vélt bevételeinek átlaga)	228026,7	25,3
Összesen	900001,9	100

55 Ld. Függelék 1. 39. tétel.

56 Ld. Függelék 2. 14. tétel.

A megnövekedett magyar és szepesi kamarai jövedelmekkel együtt tehát az 1670-es évekre már az igen tekintélyes 900 ezer mFt-os jövedelmi szintre utalnak adataink.⁵⁷

Az 1670-es évek guberniumi reformjai a Magyar Kamara esetében csak átmenetileg hoztak jövedelem-emelkedést, a század végén az átlagbevétel visszaesett a XVII. század korábbi évtizedeiben megszokott szintre, ugyanakkor a Szepesi Kamara jelentős jövedelem-emelkedést tudott felmutatni a század végére. Hozzá kell tennünk ugyanakkor, hogy a török elleni sikeres háborúk következményeként felszabadított területek jövedelmeit döntően új, az Udvari Kamarától függő kamarai hivatalok (Budai Kamarai Adminisztráció, Csáktornyai, később Szlavón Kamarai Adminisztráció ill. Inspekció stb.⁵⁸) szedték be, amelyek jövedelmei a Magyar és a Szepesi Kamarák számadásaiba nem kerültek be, ezért a század végén a Magyar Királyság összjövedelme a jelzett összegnél mindenképpen jelentősebb lehetett. A Budai Kamarai Adminisztráció 1686–1697 évi jövedelme Tagányi Károly adatai szerint 1,512.403 mFt volt, azaz évi átlagban 126 ezer mFt⁵⁹. Amennyiben eljárunk azzal a gondolattal, hogy az 1690-es évek elejéből szintén ismert mindkét magyarországi kamara bevételei, és ha ezekhez hozzáadjuk az 1670-es évekre is elfogadott körmöcbányai bevételeket, valamint a Budai Kamarai Adminisztráció ismert jövedelmeit, akkor az alábbi eredményre jutunk:

25. táblázat. A Magyar Királyság fontosabb hivatalainak összjövedelme a XVII. század végén (mFt)

Hivatalok	Éves átlag	%
Magyar Kamara (1689–1694)	149397,2	16,1
Szepesi Kamara (1689–1694)	424300,4	45,7
Bányakamarák (1672–1674 vélt bevételeinek átlaga)	228026,7	24,6
Budai Kamarai Adminisztráció (1686–1697)	126033,6	13,6
Összesen	927757,89	100

57 Az 1670-es évektől külön adminisztrálják a jelentős jövedelmeket hozó tengermelléki Zrínyi birtokokat, így ezek jövedelmei sem mutathatók ki a Magyar Kamara jövedelmei között. A birtokok bevételeire ld. N. Kiss–Zimányi, 1991. passim

58 *Fallenbüchl*, 1983.; *Nagy–Kiss*, 1995. 385–412., 431–44. p. *Oross*, 2006.; *Oross*, 2008. 138–142. p.; *Oross*, 2010. 294–298. p.; *Oross*, 2013. 57–61. p.

59 *Tagányi*, 1897.

Amennyiben a XVII. századi Magyar Királyság valamennyi kamarai/kincstári jövedelmét szeretnénk összegezni, akkor a fenti hivatalok bevételein kívül még két jövedelemtípust kell még megvizsgálnunk. Mint jeleztük, a hadiadó beszédese és kezelése az 1630-as évektől elkülönülten történt és egyre inkább átcúszott a rendek irányítása alá, akik annak beszédese helyett többször katonaság kiállítását vállalták magukra. A kettős rendszert, illetve annak változását jól jelezte az 1659:8 tc. amely szerint Felső-Magyarországon bizonyos számú katonaság kiállítását vállalták a rendek, míg Alsó-Magyarországon portánként 10 mFt-ot szavaztak meg, fele részben a jobbágyok, fele részben a földesurak terhére. Az 1662. évi országgyűlés hadiadót már nem is szavazott meg, az 1681. és 1687. évi országgyűlések pedig nem is foglalkoztak a kérdéssel. A század végi nagy török háború idején már a hadbiztosok melletti hadipénztárakba folyt be a vármegyék által beszedett adó és az Udvari Hadi Fizetőhivatalban számolták el. Úgy tűnik, hogy a hadiadó szerepét a félharmincad vette át, amelynek bevételei kifejezetten hadi kiadásokat szolgáltak és erről külön kellett a kamarának számot adni, tehát jellegében hasonlított a hadiadóra. Az adó alapja, beszédese tért el, de célja nem, így az uralkodó számára, mint a fentebb közölt adatok is alátámasztják, megfelelő eszköz állt rendelkezésre a hadiadó révén kieső jövedelmek pótlására.⁶⁰ A külkereskedelem hasznára alapozott félharmincad sokkal stabilabb bevételt képezett, mint a hivatalosan egyre csökkenő portaszám után egyre nehezebben beszedett hadiadó. A XVI. század végén ugyanis még kb. 18 ezer portát írtak össze, 1609-ben 9418, 1618-ban 11.114, 1626-ban 5583, 1635-ben 7440, 1648-ban 5544 adóporta (nádori porta) szerepel az összeírásokban. Annak ellenére, hogy az egy adózó portára kivetett hadiadó összege a XVII. század első felében folyamatosan emelkedett, az összbevételek alig érték el vagy haladták meg a XVI. század utolsó harmadában beszedettekét: 1635-ben pl. 58.364 mFt, 1647-ben 66.535 mFt, 1648-ban 60.990 mFt adót vetettek ki.⁶¹ Mindebből az következik, hogy a XVII. század közepéig a Magyar Királyság jövedelmeihez még mintegy évi 50–60 ezer mFt-ot számolhatunk pluszbevételként, ezt követően azonban már nem számolhatunk összességében e jövedelemmel a kamarai bevételek között.

A másik bevételtípus, amelyet még figyelembe kell vennünk, a XVII. század utolsó harmadában a guberniumi igazgatás idején bevezetett fogyasztási adó, az *accisa*. Ez az adófajta középkori eredetű és a Német-Római Birodalom területe-

60 *Ember*, 1946. 244–247. p. *Kenyeres*, 2013/b.

61 *Nagy*, 2015. 139–140. Az adóporta fogalmának változására és az adók összegére ld. *Baráth*, 1930.

tén főként a városokban volt ismert adónem. Ezt terjesztették ki egyre inkább az 1660-as évektől mind területileg, mind a megadóztatott cikkek tekintetében.⁶² A másik új bevétel nem a jogalapjában volt új, hanem az adókivetési módszerében. A contributionale, azaz a hadiadó kivetési rendszerének teljes megújítása a XVII. század végén indult meg a Habsburg Monarchián belül. Az új módszer a repartíció volt, a katonai költségek alapjául szolgáló hadiadó kivetési módszerének megfordítása, azaz a hadsereg fenntartásának költségeit vették figyelembe az adó tervezésénél és azt az adott ország, tartomány vélt teherbíró-képessége szerint vetették ki. A Magyar Királyság területén mind az accisa, mind a repartíció erős rendi ellenállásba ütközött, így viszonylag rövid életű volt, hiszen az 1681. évi országgyűlési törvények ezek eltörlését írták elő. Ugyanakkor a rendelkezésre álló források szerint a két adónemből nem kevés jövedelem származott, amint azt a Magyar Kamara 1675–1677. évi hadi pénztári számadáskönyve tanúsítja.⁶³ A forrás alapján 1675. október és 1677. december között accisából 46.678 magyar Ft, míg a megyei repartícióból 133.597 magyar Ft jövedelem folyt be. Tehát csak e két új típusú adóból 180 ezer mFt körüli jövedelem (180.275 mFt) származott több mint két évben, tehát évi 80-90 ezer mFt-al gazdagította a kincstári jövedelmeket csak a Magyar Kamara illetékességi területén. E kiegészítésekkel látható, hogy mind a XVII. század első, mind pedig második felében voltak olyan jelentős jövedelmek, amelyeket a kamarai számadásokban, vagy kimutatásokban nem találunk, ezek részletesebb feltárása további kutatások feladata.

Végezetül arra térünk ki, hogy a XVII. századi Magyar Királyságból származó jövedelmek hol helyezkedtek el a Habsburg Monarchia bevételei között. A XVI. század utolsó harmadából ismert adataink alapján a Habsburgok magyarországi jövedelmei az összbevételük negyedét-harmadát tették ki.⁶⁴ A XVII. században már nem tűnik ilyen jelentősnek a magyarországi jövedelmek aránya. Becslések alapján a Habsburg Monarchia állami bevételei az 1610-es évekre a 3 millió rFt-ot, az 1620–1640-es években a 4 milliót, míg az 1650–1660-as évekre a 7 millió rajnai Ft-ot érthettek el.⁶⁵ Tehát az 1650-es évekre becsült magyarországi jövedelmek (kb. 490 ezer mFt, hadiadóval együtt kb. 550 ezer mFt, azaz 687 ezer rFt) nem tették ki a birodalom bevételeinek egy tizedét sem! Ez az arány a század 70-es

62 Winnige, 1996.

63 MNL OL E 554 Fol. Lat. 844. A számadáskönyv kiadási tételeit összegezve ismerteti: *Oross*, 2013. 231–232.

64 Kenyeres, 2003/b 102–103. p.

65 Winkelbauer, 2004. I. köt. 488. p.

éveire valamelyest javult, feltéve, hogy a monarchia bevételei 1675 körül sem haladták meg lényegesen a 7 millió rFt-ot, ekkor a becsült magyarországi jövedelmek elérték a 900 ezer mFt-ot, azaz 1 millió 125 ezer rFt-ot, amely összeg az 1/6-át tette ki a monarchia feltételezett összbevételének. A század végéről jobban ismerjük a Habsburg Monarchia hadi kiadásainak nagyságrendjét, így a bevételekről szóló ismeretek hiányában ehhez hasonlítjuk adatainkat. Eszerint 1685-ben 12,5 millió rFt-ot, 1695-ben 22,7 millió Ft-ot tettek ki a monarchia hadi kiadásai. Ehhez képest az 1680-as évek végén, 1690-es évek elejére becsült magyarországi kamarai/kincstári jövedelmekből elérhető 930 ezer magyar Ft-os bevétel (1 millió 162 ezer rFt) 1685-ben alig egy tizede, míg 1695-ben alig egy huszada volt elvben a szükséges költségeknek.

Tegyük hozzá nyomban: a felszabadító háborúk időszaka rengeteg szenvedést hozott az országnak, a pusztításon kívül pedig a beszállásolandó császári hadak természetbeni ellátása hihetetlen összegeket emésztett fel az ország lakosai részéről. Esterházy Pál kalkulációja szerint 1684-ben 3 millió 695 ezer, 1690-ben 2 millió 360 ezer, 1693-ban pedig 1 millió 510 ezer mFt-ot tettek ki.⁶⁶ Ha ezeket az összegeket is figyelembe vesszük, akkor az ország hozzájárulása a monarchia büdzséjéhez és a katonai kiadásaihoz, akkor ez az arány jóval meghaladja a kamarai számadásokban szereplő összegek nagyságrendjét.⁶⁷

Levéltári források

MNL OL Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

- A 57 Magyar Kancelláriai Levéltár. Libri regii.
- E 106 Magyar Kamara Számvevősége. Liber perceptionis atque erogationis proventuum,
- E 263 Szepesi Kamarai Levéltár, Szepesi Kamara Számvevősége. Libri perceptionum et erogationem
- E 554 Magyar Kamara Archívuma. Városi és kamarai iratok

66 Oross, 2013. 222–223. p. Zachar, 2004 72–73. p.

67 Egy 1700–1701 évi tervezet szerint monarchia akkor 9 millió rFt-os hadi költségvetésének 31%-át kívánták Magyarországról fedezni. Oross, 2013. 223–229. p.

Österreichisches Staatsarchiv (ÖStA) Finanz- und Hofkammerarchiv (HKA)

HFU Hoffinanz Ungarn
VUG Vermischte Ungarische Gegenstände

Irodalom

- Acsády*, 1888/a *Acsády Ignác*: Magyarország pénzügyei I. Ferdinánd uralkodása alatt, 1526–1564. Budapest, 1888.
- Acsády*, 1894/a *Acsády Ignác*: A pozsonyi és szepesi kamarák, 1565–1604. Budapest, 1894.
- Baráth*, 1930 *Baráth Tibor*: A magyar állam adóügye. In: Századok, 64. (1930) 607–655., 697–737. p.
- Ember*, 1946 *Ember Győző*: Az újkori magyar közigazgatás története Mohácstól a török kiűzéséig. Budapest, 1946. (Magyar Országos Levéltár Kiadványai. III. Hatóság- és hivatal-történet, 1.)
- Ember*, 1982/a *Ember Győző*: A magyar királyi kamara pénzbeli bevételei és kiadása 1555–1562. In: Századok 116. (1982) 3. sz. 507–538. p.
- Ember*, 1982/b *Ember Győző*: Einnahmen und Ausgaben der Ungarischen Königlichen Kammer in den Jahren 1555–1562. In: Acta Historica Academiae Scientiarum Hungariae 28. (1982) 1–35. p.
- Ember*, 1990 *Ember Győző*: A magyar királyi pozsonyi kamara zárszámadása 1542-ben. In: Levéltári Közlemények 61. (1990) 1–2. sz. 63–143. p.
- Fallenbüchl*, 1967 *Fallenbüchl Zoltán*: A Szepesi Kamara tisztviselői a XVII–XVIII. században. In: Levéltári Közlemények 38. (1967: 2. sz.) 193–236. p.
- Fallenbüchl*, 1968 *Fallenbüchl Zoltán*: A Magyar Kamara tisztviselői a XVII. században. In: Levéltári Közlemények 39. (1968: 2. sz.) 233–268. p.

- Fallenbüchl*, 1968 *Fallenbüchl Zoltán*: Die Ofner Kameraladministration. Eine Kriegswirtschaftsverwaltung in Ungarn. (1683) 1685–1709. In: Die Verwaltung. Zeitschrift für Verwaltungswissenschaft 16. (1983) 487–505. p.
- Gecsényi–Guszarova*, 2003 *Gecsényi Lajos–Tatjana Guszarova*: A Szepesi Kamara vezető tisztviselői 1646–1672 között. In: Századok 137. (2003: 3. sz.) 653–672. p.
- Házi*, 2000 *Házi, Jenő*: Pozsony vármegye középkori földrajza. Pozsony, 2000.
- Kenyeres*, 2003/a *Kenyeres István*: I. Ferdinánd magyarországi pénzügyigazgatási reformjai és bevételei. In: Történelmi Szemle, 45. (2003) 61–92. p.
- Kenyeres*, 2003/b *Kenyeres István*: A királyi Magyarország bevételei és kiadásai a XVI. században. In: Levéltári Közlemények, 74. (2003) 59–103. p.
- Kenyeres*, 2003/c *Kenyeres István*: Die Finanzen des Königreichs Ungarn in der zweiten Hälfte des XVI. Jahrhunderts. In: Finanzen und Herrschaft. Materielle Grundlagen fürstlicher Politik in den habsburgischen Ländern und im Heiligen Römischen Reich im 16. Jahrhundert. Hgg: *Friedrich Edelmayer – Maximilian Lanzinner – Peter Rauscher*. München, 2003. 84–122. p.
- Kenyeres*, 2005/a *Kenyeres István*: Die Einkünfte und Reformen der Finanzverwaltung Ferdinands I. in Ungarn. In: Kaiser Ferdinand I. Ein mitteleuropäischer Herrscher. Hg.: *Martina Fuchs – Teréz Oborni – Gábor Ujváry*. Münster, Aschendorff Verl., 2005. (Geschichte in der Epoche Karls V.) 111–146. p.
- Kenyeres*, 2008 *Kenyeres István*: Uradalmak és végváarak. A kamarai birtokok és a törökellenes határvédelem a XVI. századi Magyar Királyságban. Budapest, 2008. (Habsburg Történelmi Monográfiák 2.)

- Kenyeres, 2012/a* *Kenyeres, István: Die Kosten der Türkenabwehr und des Langen Türkenkrieges (1593–1606) im Kontext der ungarischen Finanzen des XVI. und XVII. Jahrhunderts. In: Peter Rauscher – Andrea Serles – Thomas Winkelbauer (szerk.): Das „Blut des Staatskörpers“. (Historische Zeitschrift Beiheft 56.) München, 2012. 19–41. p.*
- Kenyeres, 2012/b* *Kenyeres István: A magyarországi réz- és marhakezskedelemmel kapcsolatos nemzetközi hitelügyletek a XVI. század második felében. In: Baráth Magdolna – Molnár Antal (szerk.): A történettudomány szolgáltatában. Tanulmányok a 70 éves Gecsényi Lajos tiszteletére. Bp.–Győr, 2012. 209–221. p.*
- Kenyeres, 2012/c* *Kenyeres István: A bányakamarák szerepe a Magyar Királyság jövedelmeiben a XV–XVI. században. In: Tiszteletkőr. Történeti tanulmányok Draskóczy István egyetemi tanár 60. születésnapjára. Budapest, 2012. 177–188. p.*
- Kenyeres, 2013/a* *Kenyeres István: A Habsburg Monarchia és a Magyar Királyság pénzügyei és hadi költségei a XVI. század közepétől a XVII. század első harmadáig. In: Történelmi Szemle 55. 541–568. p.*
- Kenyeres, 2013/b* *Kenyeres István: A félharmincad 1635–1638-ban. In: Kádár Zsófia – Lakatos Bálint – Zarnóczki Áron (szerk.): Archivarium historicorumque magistra. Történeti tanulmányok Bak Borbála tanárnő 70. születésnapjára. Budapest, 567–590. p.*
- Kenyeres, 2016* *Kenyeres István: A „Fiscal-Military State” és a Habsburg Monarchia a XVI–XVII. században. In: Horn Il-dikó – Lauter Éva – Várkonyi Gábor et alii. (szerk.): Művészet és mesterség. Tisztelgő kötet R. Várkonyi Ágnes emlékére I–II. kötet. Budapest, Harmattan. I. köt. 91–122.*
- Kérészy, 1916* *Kérészy Zoltán: Adalékok a magyar kamarai pénzügyigazgatás történetéhez. Budapest, 1916.*

- Körbl*, 2009 *Körbl Hansdieter*: Die Hofkammer und ihr ungetreuer Präsident. Eine Finanzbehörde zur Zeit Leopolds I. Wien–München, 2009
- Mayer*, 1915 *Mayer, Theodor*: Das Verhältnis der Hofkammer zur ungarischen Kammer bis zur Regierung Maria Theresias. In: Mitteilungen für Österreichische Geschichtsforschung Erg. Bd. 9. (1915) 178–263. p.
- N. Kiss–Zimányi*, 1991 Monumenta Zrínyiana. Pars oeconomica. Tomus 1. Bona Maritina (1627–1685). Digessit, introductione Geranica et indice instruxit Vera Zimányi. Budapest, 1991. Tomus 2. Insula Muraköz (1635–1720). Dig., intr. et ind. instr. István N. Kiss. Budapest, 1991.
- Nagy*, 1971 *Nagy István*: A Magyar Kamara 1686–1848. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai III. Hatóság és hivatal-történet 3) Budapest 1971.
- Nagy*, 1995 *Nagy István*: A Magyar Kamara adóigazgatási tevékenysége a XVI–XVII. században. In: Levéltári Közlemények 66. (1995) 29–51.
- Nagy*, 2015 *Nagy István*: A Magyar Kamara és a királyi pénzügyigazgatás fejlődése Mohács után, 1526–1686. Budapest, 2015. (A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának Kiadványai III. Hatóság- és hivatal-történet. 11.)
- Nagy–Kiss*, 1995 *Nagy István – Kiss Erzsébet, F.*: A Magyar Kamara és egyéb kincstári szervek. Budapest, 1995. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai I. Levéltári Leltárak 9.)
- Oross*, 2006 *Oross András*: Végvárakból kaszárnnyák. A Budai Kamarai Adminisztráció szerepe Magyarország új katonai berendezésében a XVII–XVIII. század fordulóján. In: Századok 140. (2006) 1441–1473. p.
- Oross*, 2008 *Oross, András*: A Szepesi Kamara, a Habsburg-pénzügyigazgatás és a katonai kiadások a XVII. század második felében. In: Fons 15. (2008) 97–170. p.

- Oross, 2010* *Oross András*: Die für Ungarn zuständigen Kammern und die Kriegsfinanzierung der Habsburgermonarchie an der Wende vom XVII. zum XVIII. Jahrhundert. In: *Rauscher, Peter* (szerk.): Kriegführung und Staatsfinanzen. Die Habsburgermonarchie und das Heilige Römische Reich vom Dreißigjährigen Krieg bis zum Ende des habsburgischen Kaisertums 1740. (Geschichte in der Epoche Karls V.10.) Aschendorff, Münster. 2010. 289–310. p.
- Oross, 2013* *Oross András*: A Magyar Királyság törökellenes hátrvédelmi rendszerének felszámolása és átszervezése. Szentpétery Imre Történettudományi Alapítvány, Bp., 2013. (Fons Könyvek 4.)
- Rauscher, 2004* *Rauscher, Peter*: Zwischen Ständen und Gläubigern. Die kaiserlichen Finanzen unter Ferdinand I. und Maximilian II. (1556–1576). Wien–München, 2004. (Veröffentlichungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung Bd. 41.)
- Salacz, 1932* *Salacz Gábor*: A vallásalap kezdeteinek története. III. Ferdinánd alapítványa. In: A Bécsi Magyar Történeti Intézet Évkönyve 2. (1932) 95–111. p.
- Szűcs, 1990* *Szűcs Jenő*: A Szepesi Kamarai Levéltár, 1567–1813. Budapest, 1990. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai I. Levéltári Leltárak 7.)
- Tagányi, 1897* *Tagányi Károly*: A budai kamarai jószágkormányozás jövedelmei és kiadásai. 1686–1700-ig. Magyar Gazdaságtörténeti Szemle 4. (1897) 285–297. p.
- Takáts, 1903* *Takáts Sándor*: A magyar kamara állapota 1627–1628-ban. In: Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, 10. (1903) 1–17. p.
- Winkelbauer, 2004* *Winkelbauer, Thomas*: Ständefreiheit und Fürstenmacht. Länder und Untertanen des Hauses Habsburg im konfessionellen Zeitalter. I–II. (Österreichische Geschichte 1522–1699.) Wien, 2004.

- Winnige*, 1996 *Winnige, Norbert*: Von Kontribution zur Akzise: Militärfinanzierung als Movens staatlicher Steuerpolitik. In: *Krieg und Frieden. Militär und Gesellschaft in der Frühen Neuzeit*. Hrsg. *Bernhard R. Kroener – Ralf Prüve*. Paderborn–München–Wien–Zürich 1996. 59–83. p.
- Zachar*, 2004 *Zachar József*: Habsburg-uralom, állandó hadsereg és magyarság 1683–1792. Budapest, 2004.
- Zimányi–Prickler*, 1974 *Zimányi Vera – Prickler, Harald*: Konjunktúra és depresszió a XVI–XVII. századi Magyarországon az ártörténet és a harmincadbevételek tanúságai alapján. Kitekintés a XVIII. századra. In: *Agrártörténeti Szemle* 16. (1974) 79–201. p.

Függelék

XVII. századi kamarai számadások és kivonatok jegyzéke

1. A Magyar Kamara számadáskönyvei és kivonatai 1598–1695.

Sorsz.	Év	Megnevezése	Típus	Jelzet
1.	1598	Magyar Kamara éves számadása	teljes	MNL OL E 554 Fol. Lat. 921. VIII. 278 oldal
2.	1599	Magyar Kamara éves számadásának kivonata	kivonat	ÖStA HKA HFU 1605.04.30. (Kt. 205. [RN 88.]. Fol.391r-394v.)
3.	1600*	Magyar Kamara éves számadásának kivonata	kivonat	ÖStA HKA HFU 1605.04.30. (Kt. 205. [RN 88.]Fol.395r-397v.)
4.	1601	Magyar Kamara éves számadásának kivonata	kivonat	ÖStA HKA HFU 1605.04.30. (Kt. 205. [RN 88.]Fol. 399r-401v.)

* A szakirodalomból ismert a Magyar Kamara 1600. évi számadásának közlése, azonban ez, a Ráday Levéltárban található forrás az 1600. év első negyedévének számadását tartalmazza csupán. Vö.: A magyar kamara számadásai 1583., 1584., 1600. In: *Történelmi Tár* 1900. 61–101. p

Sorsz.	Év	Megnevezése	Típus	Jelzet
5.	1602	Magyar Kamara éves számadásának kivonata	kivonat	ÖStA HKA HFU 1605.04.30. (Kt. 205. [RN 88.]Fol. 403r-405v.)
6.	1603	Magyar Kamara éves számadásának kivonata	kivonat	ÖStA HKA HFU 1605.04.30. (Kt. 205. [RN 88.]Fol.379r-381v.)
7.	1607	Magyar Kamara éves számadása	töredékes	MNL OL E 554 Fol. lat. 938/V. Liber assignationis fol. 15.
8.	1608	Magyar Kamara éves számadása	töredékes	MNL OL E 554 Fol. lat. 938/V. Liber assignationis fol. 15.
9.	1609	Magyar Kamara éves számadása	töredékes	MNL OL E 554 Fol. lat. 938/V. Liber assignationis fol. 37–67.
10.	1616	Magyar Kamara éves számadása	teljes	MNL OL E 554 Fol. Lat. 921. IX. 103 fol. 193 oldal
11.	1622 és 1623. I. negyed-év	Magyar Kamara éves számadása	teljes	MNL OL E 554 Fol Lat. 921. X. fol. 2–143. 282 oldal
12.	1633	Magyar Kamara éves számadása	töredékes	MNL OL E 554 Fol. lat. 938/VI. Liber assignationis 88 oldal
13.	1635	Magyar Kamara kimutatáskivonata 1635. első és második, harmadik negyedéről: „Summarius extractus perceptionis et erogationis angariae primae et secundae anni 1635” (latin másolat)	Kivonat (I–III. negyedév)	ÖStA HKA HFU 1636.05.20. (Kt. 362. [r. Nr. 153.] fol. 162–163, 197–200., fol. 183–196.)

Sorsz.	Év	Megnevezése	Típus	Jelzet
14.	1637	Magyar Kamara éves számadása (1637 és 1638 I. negyedév)	Teljes, részletes	MNL OL E 554 Fol Lat. 921. XI. 175 fol. 292 oldal
15.	1638	Magyar Kamara éves számadása (II–IV. negyed-év?)	Teljes, részletes	MNL OL E 554 Fol Lat. 921. XII. 132 fol. 232 oldal
16.	1635–1638	Magyar Kamara számadása a félharmincad, dika, koronaőrzési adó, hadi élelmezési adó beszédéről és kiadásairól + Felső-magyarországi hasonló jövedelmek	teljes	MNL OL E 554 Fol Lat. 921. XIII. 151 oldal és ÖStA HKA VUG rNr 32 fol. 1111–1189 (itt hiányzik a koronázási pénz, pozsonyi várfelújítás). Kivonatos példány: ÖStA HKA HFU 1636.05.20. (Kt. 362. [r. Nr. 153.] fol. 167–172.) „Extractus perceptionis medietatis tricesimae pro exsolutione confiniorum Hungariae veteranorum deputatae” (latin másolat) (A). fol. 173–178. „Extractus perceptionis dicae sive contributionum Regni Hungariae Anni 1635 pro exsolutione novi militis ordinatorum” (latin másolat) (B). fol. 173–178. „Extractus perceptionis pecuniae sive contributionis coronalis” (latin másolat) (C) ÖStA HKA HFU 1639.03.06. (Kt. 374. [r. Nr. 159.] fol. 15–65.)
17.	1641	Magyar Kamara éves számadása, 1641. évi bevételekről (rendes harmincadbevételek és néhány felső-magyarországi jövedelem és harmincad)	Csak bevételek egy része	MNL OL E 554 Fol. lat. 921. XIV/b. 43 p.

Sorsz.	Év	Megnevezése	Típus	Jelzet
18.	1655	Magyar Kamara bevételeinek kimutatása (részben vannak 1652, 1653. évekből is) főként harmincad és félharmincad-bevételek fősszege és ezekből tett kiadások, néhány kiadás, ill. jövedelemtípus kimutatása.	Kivonatok, töredékes	ÖStA HKA HFU 30.06.1656. (Kt. 459. [r. Nr. 198.] Fol. 60–95.)
19.	1657–1658	Magyar Kamara bevételeinek és kiadásainak negyedévi kimutatásai (1657. IV., 1658. I. és III. negyedév)	Kivonatok	ÖStA HKA HFU 1658.12.04 (Kt. 469. [rNr. 203.] Fol. 12–33.)
20.	1655–1666	Magyar Kamara 1655–1666. közötti évek bevételek és kiadások kimutatása	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 724–736 (latin). és ua. Fol. 763–774 (német).
21.	1660	Magyar Kamara számvevőségi számadása (és koronapénz számadás) a bevételekről és kiadásokról	Teljes	MNL OL E 106 Liber perceptionis atque erogationis proventuum, 1660. 121 + 16 oldal
22.	1662	Magyar Kamara számvevőségi számadása a bevételekről és kiadásokról	teljes	MNL OL E 106 Liber perceptionis atque erogationis proventuum, 1662. 114 oldal
23.	1665	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad és félharmincad, contrabanda, só-bevételeiről és kiadásairól (II–IV. negyedév)	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 688–695. II. negyedév. Fol. 696–699. III. negyedév. Fol. 700–703. IV. negyedév.
24.	1666	Magyar Kamara számvevőségi számadása a bevételekről és kiadásokról	teljes	MNL OL E 106 Liber perceptionis atque erogationis proventuum, 1666. 96 oldal

Sorsz.	Év	Megnevezése	Típus	Jelzet
25.	1666	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad- és félharmincad-, contrabanda-, és só-bevételeiről és kiadásairól (I–IV. negyedév)	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 660–663. I. negyedév. Fol. 664–667. II. negyedév. Fol. 680–683. III. negyedév. Fol. 684–687. IV. negyedév.
26.	1667	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad- és félharmincad-, contrabanda-, só-bevételeiről és kiadásairól (III–IV. negyedév)	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 656–659. IV. negyedév. Fol. 668–671. III. negyedév
27.	1668	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad- és félharmincad-, contrabanda-, só-bevételeiről és kiadásairól (II., IV. negyedév)	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 662–675. IV. negyedév. Fol. 676–679. II. negyedév.
28.	1669	Magyar Kamara számvevőségi számadása a bevételekről és kiadásokról	teljes	MNL OL E 106 Liber perceptionis atque erogationis proventuum, 1669. 92 oldal
29.	1669	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételeiről és kiadásairól (I–II., IV. negyedév)	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 588–591. II. negyedév. Fol. 596–603. I. negyedév. Fol. 652–655. IV. negyedév.
30.	1670	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételeiről és kiadásairól (II–IV. negyedév)	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 592–595. IV. negyedév kimutatása. Fol. 604–607. II. negyedév kimutatása. Fol. 608–611. III. negyedév. kimutatása.

Sorsz.	Év	Megnevezése	Típus	Jelzet
31.	1671	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételeiről és kiadásairól (I. II, IV. negyedév)	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 624–627. IV. negyedév kimutatás. Fol. 628–635. II. negyedév. Fol. 636–639. I. negyedév.
32.	1672.	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételeiről és kiadásairól (I–II. negyedév)	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 551–554. I. negyedév. Fol. 555–562. II. negyedév.
33.	1673	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételeiről és kiadásairól (II–IV. negyedév)	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 640–643. III. negyedév. Fol. 644–647. IV. negyedév. Fol. 648–651. II. negyedév
34.	1674	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételeiről és kiadásairól	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 519–522. I. negyedév. Fol. 523,526. II. negyedév. Fol. 528. III. negyedév. Fol. 532–535. IV. negyedév
35.	1675	Magyar Kamara számvevőségi számadása a bevételekről és kiadásokról	Teljes	MNL OL E 106 Liber perceptionis atque erogationis proventuum, 1675. 123 oldal
36.	1675	Számadáskönyv a Magyar Kamara 1675. I–III. negyedévi bevételeiről és kiadásairól	Teljes (I–III. negyedév)	MOL E 554 Fol. Lat. 921. XVI. 122 oldal
37.	1675	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételeiről és kiadásairól (III–IV. negyedév)	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 538–541. IV. negyedév. Fol. 546–550. III. negyedév.

Sorsz.	Év	Megnevezése	Típus	Jelzet
38.	1676	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételéről és kiadásairól (I–IV. negyedév)	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] fol. 738–753. Fol. 738–741. I. negyedév Fol. 742–749. II. negyedév. Fol. 746–749. MK 1676 III. negyedév. Fol. 750–753. IV. negyedév.
39.	1677	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételéről és kiadásairól	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 228–232. I. negyedév. Fol. 233–236. II. negyedév. Fol. 237–240. III. negyedév. Fol. 241–244. IV. negyedév.
40.	1677–1687	A Magyar Kamara bevételeinek és kiadásainak kivonata 1677–1687.	Kivonat	MNL OL E 554 Fol. Lat. 921. 17. köt. (1687. évi I. félévi számadáskönyv végén, p. 89–96.)
41.	1678	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételéről és kiadásairól	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 203–206. I. negyedév. Fol. 207–210. II. negyedév. Fol. 211–214. III. negyedév. Fol. 215–218. 1678. IV. negyedév. Fol. 820–821., 828–829.
42.	1679	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételéről és kiadásairól	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 182–193. I. negyedév. Fol. 186–189. II. negyedév. Fol. 190–193 III. negyedév. Fol. 194–197. IV. negyedév.

Sorsz.	Év	Megnevezése	Típus	Jelzet
43.	1680	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételeiről és kiadásairól	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 468–471. III. negyedév kimutatása. Fol. 476–477. IV. negyedév kimutatása. Fol. 480–483. II. negyedév. Fol. 484–487. I. negyedév.
44.	1681	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételeiről és kiadásairól (II–IV. negyedév)	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 506–511. II. negyedév. Fol. 513–517. III. negyedév. Fol. 788–791. IV. negyedév.
45.	1682	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételeiről és kiadásairól (I–III. negyedév)	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 792–795. I. negyedév. Fol. 797–800. III. negyedév. Fol. 805–808. II. negyedév.
46.	1684	Negyedéves kimutatások a Magyar Kamara harmincad-, félharmincad-, contrabanda- és sóbevételeiről és kiadásairól (III–IV. negyedév)	Kivonat	ÖStA HKA HFU 8. Sept. 1699. (Kt. 907. [r. Nr. 401.] Fol. 810, 817–819. III. negyedév. Fol. 813–816. IV. negyedév
47.	1687	Számadáskönyv a Magyar Kamara 1687. I–II. negyedévi bevételeiről és kiadásairól	Teljes	MNL OL E 554 Fol. Lat. 921. XVII. 95 oldal
48.	1687	Számadáskönyv a Magyar Kamara 1687. III–IV. negyedévi bevételeiről és kiadásairól	Teljes	MNL OL E 554 Fol. Lat. 921. XVIII. 107 oldal
49.	1689	Magyar Kamara számvevőségi számadása a bevételekről és kiadásokról	Teljes	MNL OL E 106 Liber perceptionis atque erogationis proventuum, 1689. 200 oldal

Sorsz.	Év	Megnevezése	Típus	Jelzet
50.	1689	Magyar Kamara számadásának negyedéves kivonatai	Kivonat	ÖStA HFU 1690.03.29. (Kt. 768. [r. N. 334.] Fol. 280–283.)
51.	1687–1695	Magyar Kamara bevételeinek és kiadásainak egységes táblázatba fogalt kivonata ^{2**}	Kivonat	ÖStA HKA HFU 28.Sept.1696. Kt. 862. [r. Nr. 379.] Fol. 1042. Fol. 1047.

2. A Szepesi Kamara 17. számadásai és kivonatai

Sorsz.	Év	Megnevezés	Típus	Jelzet
1.	1610	Szepesi Kamara számadása	Teljes	MNL OL E 554 Fol. Lat. 914. I. köt. 327 oldal
2.	1611	Szepesi Kamara számadása	Teljes	MNL OL E 554 Fol. Lat. 914. 2. köt. 348 oldal ^{3***}
3.	1612	Szepesi Kamara számadása	Teljes	MNL OL E 554 Fol. Lat. 914. III. kötet 332 oldal
4.	1629	A felső-magyarországi jövedelmek és kiadások kimutatása	Kivonat	ÖStA HKA HFU 1630.02.15. (Kt. 333. [r. Nr. 140.] Fol. 72–75.)
5.	1630–1633	Felső-magyarországi jövedelmek és kiadások évenkénti kimutatása	Kivonat	ÖStA HKA HFU. 1634.07.15. (Kt. 354. [r. Nr. 150.] fol. 80–87.)
6.	1631	Szepesi Kamara számadása	Teljes	MNL OL E 263 58 oldal
7.	1633.	Szepesi Kamara számadása	Teljes	MNL OL E 263 71 oldal
8.	1642.	Szepesi Kamara számadása 1642. I–III. negyedévről	Teljes	MNL OL E 263 38 oldal

** Nagy István közli az 1685, 1687, 1689, 1693 és 1695. évi bevételek főtételeit. *Nagy*; 1971. 64. p. hivatkozás nélkül.

*** Kivonatosan ismerteti: *Ember*; 1946 167–169. p.

Sorsz.	Év	Megnevezés	Típus	Jelzet
9.	1650	Szepesi Kamara 1650. évi számadása	Teljes	MNL OL E 263 26 oldal
10.	1652	Szepesi Kamara 1652. évi számadása	Kivonat	ÖStA HKA HFU 1653.04.18. (Kt. 441. [r. Nr. 190.] Fol. 258–261.)
11.	1653	Szepesi Kamara 1653. évi számadáskönyve	Teljes	MNL OL E 263 93 oldal
12.	1655	Szepesi Kamara számadáskönyve	Teljes	MNL OL E 263
13.	1655–1666	A Szepesi Kamara 1655–1666. közötti bevételeinek és kiadásainak kivonata	Kivonat	ÖStA HKA HFU r. Nr. 401. Konv. Sept. 1699. 8. Sept. 1699. Fol. 704–715. Fol. 775–786. Ez utóbbi német ny. példányt kiadta: <i>Oross</i> , 2008. 144–160. p.
14.	1676. IV. – 1677. III. negyed-év	Kimutatások a Szepesi Kamara bevételeiről és kiadásairól	Kivonat	ÖStA HKA HFU 01.12.1677 (Kt. 607. [r. Nr. 263.] Fol. 169–174. (1676. IV. negyedév) Fol. 175–184. 1677. I. negyedév. Fol. 185–197. 1677. II. negyedév. Fol. 198–205. 1677. III. negyedév.
15.	1689	Szepesi Kamara bevételei	Kivonat	ÖStA HKA HFU 1690.03.29. (Kt. 768. [r. Nr. 334.] Fol. 280–283.
16.	1690–1694	A Szepesi Kamara 1690–1694. évi bevételei és kiadásainak kivonata	Kivonat	ÖStA HKA HFU 20. Juni 1695 (Kt. 844. RN 370. fol. 305–310.) Kiadta: <i>Oross</i> , 2008. 161–170. p.

